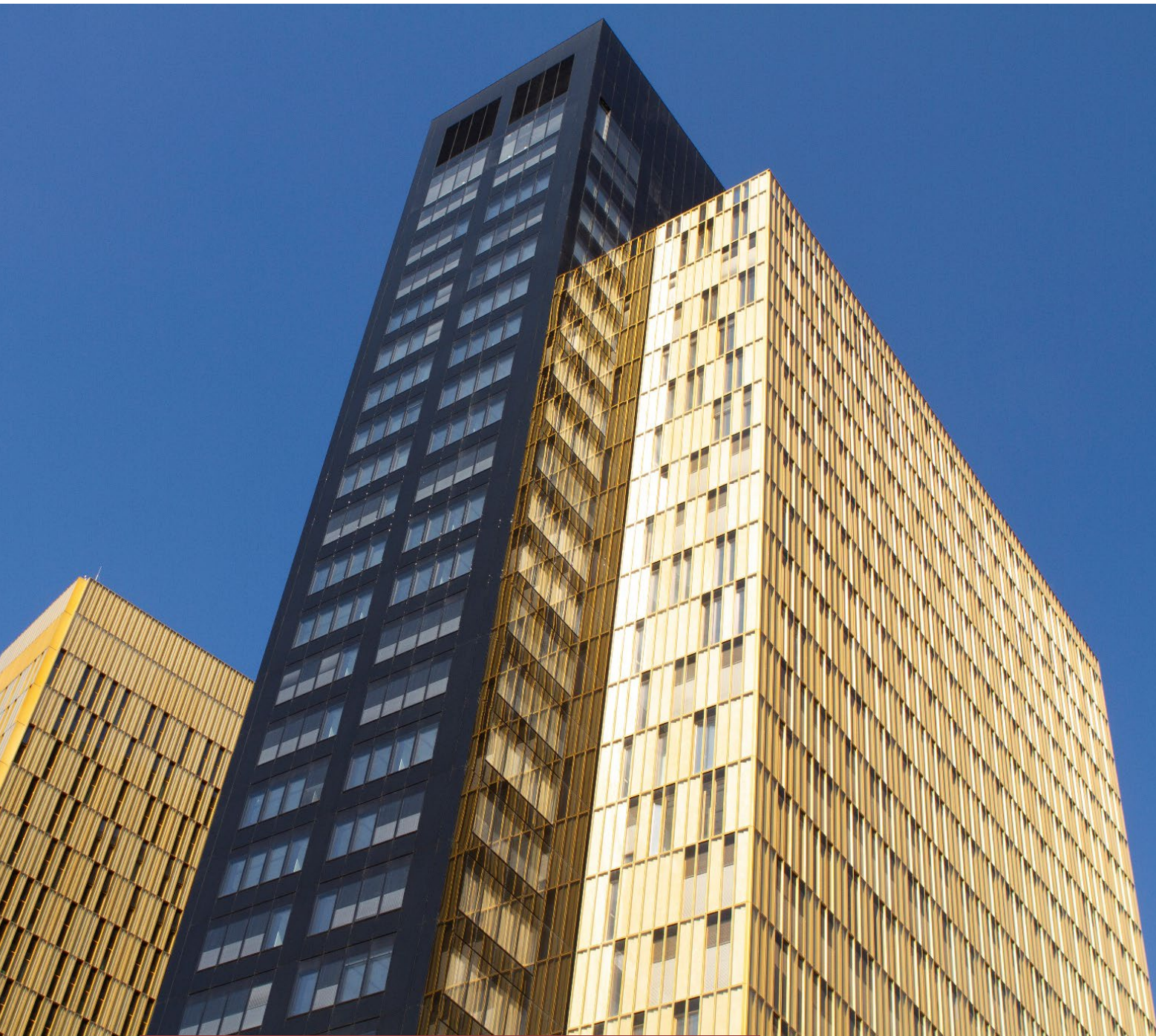

Тематичен фиш

Исковете за обезщетение за вреди от нарушения на правото в областта на конкуренцията под действието на Директива 2014/104/ЕС (Private enforcement)

Съдържание

ВСТЪПЛЕНИЕ	4
СПИСЪК НА РАЗГЛЕЖДАНИТЕ АКТОВЕ	6
I. ОБХВАТ НА ДИРЕКТИВА 2014/104.....	7
1. Материален обхват	7
2. Времеви обхват	14
2.1. Материалноправни разпоредби на Директивата	14
2.1.1. Разпоредби за давностния срок за искове за обезщетение.....	14
2.1.2. Разпоредби, които установяват необорима презумпция за наличието на нарушение на правото в областта на конкуренцията.....	18
2.1.3. Разпоредби, които установяват оборима презумпция за наличието на вреда от картела.....	19
2.2. Разпоредби на Директивата, които не са материалноправни	20
2.2.1. Разпоредби, с които на националните съдилища се предоставя възможността да разпореждат представяне на доказателства	20
2.2.2. Разпоредби за количественото определяне на вредата.....	24
2.3. Прилагане във времето на разпоредбите на Директивата, които препотвърждават съществуващата съдебна практика.....	25
II. СУБЕКТИ, КОИТО НОСЯТ ОТГОВОРНОСТ ЗА ПОПРАВЯНЕТО НА ВРЕДИТЕ	26
III. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА В НАЦИОНАЛНИТЕ ПРОИЗВОДСТВА	30
1. Разпореждане за представяне на доказателства, които са под контрола на ответника или на трето лице.....	30
2. Разпореждане за представяне на доказателства при наличието на висящо производство пред Комисията.....	32
3. Задължение на ищеца да подкрепи с факти и доказателства вероятната основателност на претенцията си за претърпени вреди.....	35
4. Ограничения за представянето на доказателства, съдържащи се в преписка на орган за защита на конкуренцията: заявления за освобождаване от санкция или намаляване на санкции и заявления за постигане на споразумение.....	38
IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ВРЕДАТА ПО ОЦЕНКА	40
V. РЕЖИМ НА ДАВНОСТНИТЕ СРОКОВЕ.....	42
VI. УСЛОВИЯ И РЕД ЗА УПРАЖНЯВАНЕ НА ПРАВОТО НА ОБЕЗЩЕТЕНИЕ ПРЕД НАЦИОНАЛНИТЕ съдилища — СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ НА РАВНОСТОЙНОСТ И ЕФЕКТИВНОСТ	50

Встъпление

За да гарантира пълната ефективност на членове 101 и 102 ДФЕС, и по-конкретно полезното действие на предвидените в тях забрани, с две решения от 2001 г.¹ и 2006 г.² Съдът на Европейския съюз закрепва правото на всяко увредено от нарушение на тези разпоредби физическо или юридическо лице да получи цялостно обезщетение за претърпените вреди. В по-нататъшната си практика Съдът уточнява и прецизира условията от фактическия състав на това право на обезщетение.

Тъй като исковете за обезщетение за вреди от нарушение на правото на Съюза в областта на конкуренцията са подсъдни на националните съдилища, съгласно принципа на процесуална автономия правилата за упражняването на правото на такъв иск следва да се установяват във вътрешния правен ред на всяка държава членка. Тъй като тази автономия обаче е ограничена от принципите на равностойност и ефективност, Съдът определя минимални изисквания и в това отношение.

Като се опира на тази практика на Съда, Директива 2014/104³, от една страна, препотвърждава правото на обезщетение в пълен размер за вредите, причинени с нарушение на правото на Съюза в областта на конкуренцията, а от друга страна, разпростира това право и по отношение на случаите на нарушения на националното конкурентно право, когато то се прилага съгласно член 3, параграф 1 от Регламент № 1/2003⁴.

В процесуално отношение Директива 2014/104 предвижда определен набор от правила за хармонизиране на условията и реда за упражняване на правото на обезщетение пред националните съдилища. Редица нейни разпоредби освен това регулират взаимовръзката между исковете за обезщетение за вреди от нарушение на правилата за конкуренция (private enforcement) и публичното правоприлагане в тази област от страна на Европейската комисия и националните органи за защита на конкуренцията (public enforcement).

Накрая, Директива 2014/104 предвижда разпоредби за действието на нормите ѝ във времето.

¹ Решение от 20 септември 2001 г., Courage и Crehan (C-453/99, [EU:C:2001:465](#)).

² Решение от 13 юли 2006 г., Manfredi и др. (C-295/04—C-298/04, [EU:C:2006:461](#)).

³ Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията (ОВ L 349, 2014 г., стр. 1).

⁴ Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 година относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове 81 и 82 от Договора (ОВ L 1, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 167).

Настоящият фиш проследява практиката на Съда по тълкуването на разпоредбите на Директива 2014/104, а в допълнение представя решения Skanska Industrial Solutions и др.⁵ и Sumal⁶, които дават важни разяснения за определянето на длъжника по иска за обезщетение за вреди от нарушения на конкурентното право на Съюза. Макар че в тези принципни решения отговорните за вредите субекти са определени от гледна точка на първичното право, дадените разяснения по въпроса все още имат фундаментално значение за осъществяването на исквете за обезщетение за вреди по Директива 2014/104.

За разлика от това съдебната практика отпреди влизането в сила на Директива 2014/104 по същество е препотвърдена с тази директива и затова не е възпроизведена в настоящия фиш. Той не се отнася и до съдебната практика по тълкуването на правилата за съдебната компетентност и за определянето на мястото на настъпване на вредата⁷ по Регламенти № 44/2001⁸ и № 1215/2012⁹.

Този фиш обхваща съдебната практика до 1 март 2026 г.

---

⁵ Решение от 14 март 2019 г., Skanska Industrial Solutions и др. (C-724/17, [EU:C:2019:204](#)).

⁶ Решение от 6 октомври 2021 г., Sumal (C-882/19, [EU:C:2021:800](#)).

⁷ Решения от 21 май 2015 г., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, [EU:C:2015:335](#)), от 24 октомври 2018 г., Apple Sales International и др. (C-595/17, [EU:C:2018:854](#)), от 29 юли 2019 г., Tibor-Trans (C-451/18, [EU:C:2019:635](#)), от 15 юли 2021 г., AB Volvo и др. (C-30/20, [EU:C:2021:604](#)), от 11 ноември 2021 г., Stichting Cartel Compensation и Equilib Netherlands (C-819/19, [EU:C:2021:904](#)), от 4 юли 2024 г., MOL (C-425/22, [EU:C:2024:578](#)), и от 2 декември 2025 г., Stichting Right to Consumer Justice и Stichting App Stores Claims (C-34/24, [EU:C:2025:936](#)).

⁸ Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).

⁹ Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (преработен текст) (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

Списък на разглежданите актове

Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията (ОВ L 349, 2014 г., стр. 1)

I. Обхват на Директива 2014/104

1. Материален обхват

Решение от 20 април 2023 г., Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, [EU:C:2023:298](#))¹⁰

*„Преюдициално запитване — Конкуренция — Вертикални ограничения на конкуренцията — Член 101, параграфи 1 и 2 ДФЕС — Принцип на ефективност — Регламент (ЕО) № 1/2003 — Член 2 — Директива 2014/104/ЕС — Член 9, параграф 1 — Обвързващо действие на окончателните решения на националните органи за защита на конкуренцията, с които се установява нарушение на правилата на конкурентното право — Приложение *ratione temporis* и *ratione materiae* — Искове за обезщетение за вреди и за обявяване на нищожност за нарушения на разпоредбите на правото на Съюза в областта на конкуренцията“*

Сезиран с преюдициално запитване, Съдът констатира, че обхватът на Директива 2014/104 е ограничен само до исковете за обезщетение за вреди, предявявани за нарушения на правилата на конкуренцията, а не обхваща други видове искове с предмет нарушения на разпоредбите на конкурентното право.

С решения от 11 юли 2001 г. и 30 юли 2009 г. испанските органи за защита на конкуренцията по същество установяват, че като е определяло продажните цени на дребно на горивата в рамките на договорните си отношения с някои испански бензиностанции, Repsol е нарушило правилата на конкурентното право. Жалбите против тези решения остават безрезултатни и посочените решения стават окончателни.

Вследствие на тези решения собствениците на бензиностанция подават пред Juzgado de lo Mercantil nº 2 de Madrid (Търговски съд № 2, Мадрид, Испания, наричан по-нататък „националната юрисдикция“), от една страна, иск за обявяване на нищожността на изключителните договори за снабдяване, сключени с Repsol в периода 1987—2009 г. в рамките на експлоатацията на тази бензиностанция, а от друга страна, иск за обезщетение за вредите, за които се твърди, че са причинени от тези договори. За тази цел те се основават на посочените решения, за да докажат наличието на съответното нарушение.

При тези обстоятелства националната юрисдикция най-напред отбелязва, че съгласно член 2 от Регламент № 1/2003 тежестта на доказване на нарушението на член 101 ДФЕС се носи от страната, която го твърди. Тя обаче добавя, че по принцип в съответствие с член 9, параграф 1 от Директива 2014/104 в рамките на

¹⁰ Това решение е представено и в раздел I.2.1.2, „Разпоредби, които установяват необорима презумпция за наличието на нарушение на правото в областта на конкуренцията“.

иск за обезщетение за вреди, предявен след окончателно решение на национален орган за защита на конкуренцията, ищецът може да изпълни задължението си за доказване на наличието на нарушение, като докаже, че това решение се отнася именно до разглежданото договорно правоотношение.

В този контекст националната юрисдикция иска да се установи дали решенията на испанските органи за защита на конкуренцията имат обвързващо действие, що се отнася до наличието в случая на нарушение на правилата на конкурентното право. Освен това тази юрисдикция иска да се установи какви са последиците от евентуалната нищожност на изключителните договори за снабдяване, сключени между собствениците на бензиностанцията и Repsol.

С решението си Съдът отговаря на посочените въпроси и се произнася по приложимостта *ratione materiae* и *ratione temporis* на Директива 2014/104.

Съображения на Съда

Доколкото националната юрисдикция се позовава на член 9, параграф 1 от Директива 2014/104, Съдът уточнява, че тази разпоредба би могла да бъде релевантна за решаването на спора в главното производство само ако той попада в нейния материален и времеви обхват.

В това отношение Съдът отбелязва, че материалният обхват на Директива 2014/104 е ограничен само до искове за обезщетение за вреди, предявявани за нарушения на правилата на конкуренцията, и следователно не обхваща други видове искове с предмет нарушения на разпоредбите на конкурентното право, като искове за обявяване на нищожност, предявявани на основание член 101, параграф 2 ДФЕС.

Решение от 30 окт. 2025 г., *FL und KM Baugesellschaft и S* (C-2/23, [EU:C:2025:848](#))¹¹

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Член 101 ДФЕС — Полезен ефект — Директива 2014/104/ЕС — Правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Член 6, параграф 6 и 7 — Член 7, параграф 1 — Директива 2019/1/ЕС — Предоставяне на органите по конкуренция на държавите членки на правомощия, за да бъдат по-ефективни в правоприлагането, и за гарантиране на правилното функциониране на вътрешния пазар — Член 31, параграф 3 — Приложно поле — Механизъм за административно и съдебно сътрудничество между национални органи — Прехвърляне на преписката на орган по конкуренция на орган, който извършва дознание — Включване в преписката по дознание на изявления във връзка с искане за освобождаване от санкции или намаляване на

¹¹ Това решение е представено и в раздел III.4, „Ограничения за представянето на доказателства, съдържащи се в преписка на орган за защита на конкуренцията: заявления за освобождаване от санкции или намаляване на санкции и заявления за постигане на споразумение“.

техния размер и на искания за постигане на споразумение, както и на приложенията към тях — Достъп до тези документи на обвиняемите и на останалите участници в такова производство“

В това преюдициално решение Съдът припомня, че материалният обхват на Директива 2014/104 е ограничен само до исковете за обезщетение за вреди, предявявани за нарушения на правилата на конкуренцията, и следователно не обхваща други видове искове.

Австрийският федерален орган за защита на конкуренцията образува производство срещу множество строителни предприятия и техните ръководители за това, че са нарушавали конкуренцията на пазара на обществените поръчки, а две от тези дружества подават заявления за освобождаване от санкция.

Тъй като успоредно с това австрийската прокуратура образува и наказателно производство, компетентният съд по делата за картели ѝ предава копие от преписката по картелното производство. От федералния орган за защита на конкуренцията пък прокуратурата получава някои документи от административното производство относно картела.

В този контекст двете дружества заявители подават искане до прокуратурата да не прилага към преписката заявленията им за освобождаване от санкция, нито заявленията за постигане на споразумение и във всички случаи трайно да изключи достъпа до тях.

След като прокуратурата отхвърля това искане, заявителите оспорват отказа ѝ и делото се разглежда на въззивна инстанция от Oberlandesgericht Wien (Висш областен съд Виена, Австрия).

При тези обстоятелства Oberlandesgericht Wien (Висш областен съд Виена) решава да отправи запитване до Съда дали правото на Съюза — и конкретно член 6, параграфи 6 и 7 и член 7, параграф 1 от Директива 2024/104 и член 31, параграф 3 от Директива 2019/1 — допуска национална правна уредба, съгласно която в рамките на наказателно производство, което няма за предмет нарушение на правото в областта на конкуренцията, право на достъп до изявленията във връзка с искане за освобождаване от санкции или намаляване на техния размер и до исканията за постигане на споразумение, изготвени за целите на производство пред национален орган по конкуренция и изпратени на националните наказателни органи, имат и другите участници в това наказателно производство, включително лицата, увредени от съответното нарушение на правото в областта на конкуренцията, които искат обезщетение за вредите, причинени от това нарушение.

Съображения на Съда

Доколкото запитващата юрисдикция посочва в преюдициалните си въпроси член 6, параграфи 6 и 7 и член 7, параграф 1 от Директива 2014/104, Съдът

констатира, че тези разпоредби биха могли да са релевантни за решаването на спора в главното производство само ако той попада в материалния обхват на тази директива.

По този въпрос Съдът припомня, че материалният обхват на Директива 2014/104 е ограничен само до искове за обезщетение за вреди, предявявани за нарушения на правилата на конкуренцията. Оттук следва, че материалният обхват на тази директива, включително на членове 6 и 7 от нея, които уреждат съответно представянето на доказателства, съдържащи се в преписка на орган за защита на конкуренцията, и ограниченията за използването на доказателства, получени чрез достъпа до тази преписка, се свежда само до искове за обезщетение за вреди, предявявани за нарушения на правилата на конкуренцията, и следователно не обхваща други видове искове. Следователно цитираната директива не урежда въпроса нито за прехвърлянето на преписката от един орган по конкуренция на друг, нито за достъпа до тази преписка извън посочените искове за обезщетение за вреди.

Решение от 29 януари 2026 г., *Meliá Hotels International* (C-286/24, [EU:C:2026:49](#))¹²

„Преюдициално запитване — Искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Директива 2014/104/ЕС — Член 5, параграф 1 — Приложно поле — Специален установителен иск с оглед представянето на документи преди евентуалното предявяване на иск за обезщетение за вреди — Преценка на вероятната основателност на претенцията за претърпени вреди“

В това преюдициално решение Съдът потвърждава, че разпоредбите на Директива 2014/104, които регламентират представянето на доказателства, които са под контрола на ответника или трето лице, са приложими по отношение на специалния установителен иск за представяне на документи преди евентуалното предявяване на иск за обезщетение за вреди.

На 21 февруари 2020 г. Европейската комисия налага глоба на хотелиерското предприятие *Meliá Hotels International, S.A.* (наричано по-нататък „*Meliá*“) за това, че е нарушило член 101 ДФЕС и член 53 от Споразумението за ЕИП¹³, като чрез договори е прилагало вертикални практики, които са провеждали разграничение между потребителите съобразно тяхното гражданство или държава на пребиваване¹⁴.

¹² Това решение е представено и в раздел III.3, „Задължение на ищеца да подкрепи с факти и доказателства вероятната основателност на претенцията си за претърпени вреди“.

¹³ Споразумение за Европейско икономическо пространство от 2 май 1991 г. (ОВ L 1, 1994 г., стр. 3; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 53, стр. 4, наричано по-нататък „Споразумението за ЕИП“).

¹⁴ Решение C(2020) 893 final относно производство по член 101 [ДФЕС] и член 53 от Споразумението за ЕИП (дело AT.40528 — *Meliá* (Holiday Pricing)).

Associação Ius Omnibus, сдружение за защита на интересите на потребителите, предявява пред компетентния португалски съд специален установителен иск, за да изиска от Meliá да представи документи, които са от значение за евентуалното предявяване на колективен иск за обезщетение за вреди от името на живеещите в Португалия потребители, които са увредени от констатираната от Комисията антиконкурентна практика.

На първа и втора инстанция съдилищата уважават специалния установителен иск и Meliá подава жалба до португалския върховен съд.

При тези условия Supremo Tribunal de Justiça (Върховен съд, Португалия) решава да отправи няколко преюдициални въпроса до Съда за член 5, параграф 1 от Директива 2014/104, който изисква държавите членки да гарантират, че при производство за обезщетение за вреди от нарушения на правилата за конкуренция ищецът ще може да иска от националния съд да разпорежи на ответника или на трето лице да представи доказателства от значение за делото, при условие че ищецът е подкрепил вероятната основателност на претенцията си за претърпени вреди с достатъчно разумно достъпни факти и доказателства.

Във връзка с това португалският върховен съд пита по същество дали член 5, параграф 1 от Директива 2014/104 трябва да се тълкува в смисъл:

- че се прилага спрямо предвиден в националното право иск за получаване на достъп до доказателства преди предявяването на иск за обезщетение за вреди от нарушения на правилата за конкуренция,
- че доказването от ищеца на вероятната основателност на претенцията му за претърпени вреди изисква да се докаже, че има по-голяма вероятност условията за ангажиране на отговорността за нарушение на конкурентното право да са изпълнени, отколкото да не са, и
- че решението на Комисията, с което се установява наличието на нарушение на конкурентното право на Съюза под формата на вертикално ограничение с оглед на целта, е достатъчно, за да се установи вероятната основателност на претенция за претърпени вреди, както и дали обстоятелството, че това решение е постановено след процедура за постигане на споразумение, влияе върху отговора на този въпрос.

Съображения на Съда

Въз основа на езиково, систематично и телеологическо тълкуване Съдът потвърждава, че член 5, параграф 1 от Директива 2014/104 се прилага по отношение на предварителен иск като предвидения в случая от португалското право, с който увредените от нарушение на правилата за конкуренция лица могат да получат достъп до доказателства от значение за делото, преди да предявят иск за обезщетение за вреди от това нарушение.

Според Съда това тълкуване намира в частност потвърждение в целите на Директива 2014/104 — да се улесни упражняването на правото на обезщетение за вреди, предвид необходимостта да се отстрани характерната за тези спорове информационна асиметрия, и така да се гарантира ефективното прилагане на конкурентното право от частноправните субекти.

Решение от 16 февруари 2023 г., *Tráficos Manuel Ferrer* (C-312/21, [EU:C:2023:99](#))¹⁵

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Поправяне на вредите, причинени от практика, забранена от член 101, параграф 1 ДФЕС — Решение на Комисията, с което се установява съществуването на тайни споразумения за определяне на цените и увеличаване на brutните цени на камиони в Европейското икономическо пространство (ЕИП) — Национална гражданскопроцесуална норма, която в случай на частично уважаване на претенцията предвижда, че съдебните разноски остават в тежест на всяка от страните, освен в случаите на злоупотреба с процесуални права — Процесуална автономия на държавите членки — Принципи на ефективност и равностойност — Директива 2014/104/ЕС — Общи цели и равновесие — Член 3 — Право на обезщетение в пълен размер на претърпените вреди — Член 11, параграф 1 — Солидарна отговорност на извършителите на нарушение на конкурентното право — Член 17, параграф 1 — Възможност за определяне на вредите от национална юрисдикция — Условия — Практически невъзможно или изключително трудно определяне на размера на вредата — Член 22 — Прилагане във времето“

В това преюдициално решение Съдът отбелязва, че правилата за разпределяне на съдебните разноски в съдебните производства, в които се осъществява правото на обезщетение за вредите от антиконкурентно поведение, са изключени от обхвата на Директива 2014/104.

С решение от 19 юли 2016 г.¹⁶ Европейската комисия констатира нарушение на установената в правото на Съюза забрана на картелите¹⁷, извършено от Daimler AG, доколкото между януари 1997 г. и януари 2011 г. то е имало сключени споразумения с 14 други европейски производители на камиони за определяне на цените и увеличаване на brutните цени на камионите в Европейското икономическо пространство (ЕИП).

След това решение испанските предприятия *Tráficos Manuel Ferrer SL* и *D. Ignacio* (наричани по-нататък „ищците в главното производство“), които са закупили произведени от Daimler камиони през периода на нарушението, сезират *Juzgado*

¹⁵ Това решение е представено и в раздел I.2.3, „Прилагане във времето на разпоредбите на Директивата, които препотвърждават съществуващата съдебна практика“, както и в раздел IV, „Определяне на вредата по оценка“.

¹⁶ Решение C(2016)4673 final на Комисията от 19 юли 2016 година относно производство по член 101 [ДФЕС] и член 53 от Споразумението за ЕИП (дело AT.39824 — Камиони).

¹⁷ Член 101 ДФЕС и член 53 от Споразумението за Европейското икономическо пространство от 2 май 1992 г. (ОВ L 1, 1994 г., стр. 3; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 53, стр. 4).

de lo Mercantil № 3 de Valencia (Търговски съд № 3, Валенсия, Испания) с иск за обезщетение за вреди срещу това дружество, основан на констатираното от Комисията неправомерно поведение.

За да докажат претърпяната вреда, ищците в главното производство представят експертен доклад, в който се прави извод за средна надценка на засегнатия от картела пазар в размер на 16,35 %.

Daimler оспорва основателността на иска за обезщетение за вреди, по-специално като представя свой експертен доклад. След предварително изслушване ищците в главното производство получават достъп до данните, взети предвид в представения от Daimler експертен доклад, с двойната цел да се позволи по-задълбочена критика на данните, както и да се достигне до евентуално преформулиране на собствения им експертен доклад.

След като изслушва пренията на страните в главното производство във връзка със съответните им експертни доклади, Търговски съд № 3 във Валенсия решава да сезира Съда, за да установи по същество дали от гледна точка на правото на Съюза има право да определя по оценка размера на вредите от картела за ищците в главното производство, а ако е така — при какви условия. Освен това запитващата юрисдикция иска да установи дали правото на Съюза ѝ позволява да възложи половината от съдебните разноски в тежест на ищците в главното производство в приложение на испанското процесуално право, ако спечелят делото само частично.

С решението си Съдът отговаря на въпросите в светлината на член 101 ДФЕС, Директива 2014/104, както и своята практика в тази област.

Съображения на Съда

Съдът се произнася по въпроса дали правото на обезщетение в пълен размер за вредите, претърпени в резултат на антиконкурентно поведение, така както това право е признато в член 3, параграфи 1 и 2 от Директива 2014/104 и така както произтича от член 101 ДФЕС, допуска испанските гражданскопроцесуални норми, които предвиждат, че в случай на частично уважаване на иска за обезщетение за такива вреди съдебните разноски се разпределят между страните, като всяка от страните понася половината от общите съдебни разноски, освен в случаите на злоупотреба с процесуални права.

В съответствие с практиката на Съда от принципа на ефективност и от произтичащото от член 101 ДФЕС право на всяко лице да иска поправяне в пълен размер на вредите, претърпени в резултат на антиконкурентно поведение, следва, че лицата, претърпели вреди, трябва да могат да искат обезщетение не само за действителната вреда, но и за пропуснатите ползи, както и да искат лихви. Доколкото член 3, параграфи 1 и 2 от Директива 2014/104 препотвърждава тази съдебна практика, националните мерки за транспонирането на тези разпоредби

трябва да се прилагат незабавно по отношение на всички искове за обезщетение за вреди, които попадат в приложното поле на същата директива.

Това право на обезщетение обаче не се отнася до правилата за разпределяне на разноските в съдебните производства, за което свидетелства изключването на въпроса за разноските от приложното поле на Директива 2014/104.

2. Времеви обхват

2.1. Материалноправни разпоредби на Директивата

2.1.1. Разпоредби за давностния срок за исковете за обезщетение

Решение от 22 юни 2022 г., Volvo и DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))¹⁸

„Преюдициално запитване — Картели — Член 101 ДФЕС — Директива 2014/104/ЕС — Членове 10, 17 и 22 — Искове за обезщетение за вреди за нарушенията на разпоредбите на правото на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Давностен срок — Оборима презумпция за вреда — Количествено определяне на претърпените вреди — Късно транспониране на директивата — Прилагане във времето — Материалноправни и процесуални разпоредби“

Сезиран с преюдициално запитване, Съдът отбелязва, че член 10 от Директива 2014/104 — който установява правилата за давността за исковете за обезщетение за вреди от нарушения на конкурентното право — е материалноправна разпоредба, която няма обратно действие.

С решение от 19 юли 2016 г.¹⁹ Европейската комисия констатира, че като са се споразумели, от една страна, относно цените на камионите в Европейското икономическо пространство (ЕИП) в периода от 1997 г. до 2011 г. и от друга страна, относно времевия график и прехвърлянето на разходите за въвеждането на изискваните съгласно стандартите EURO 3—6 технологии за емисии, Volvo и DAF Trucks са участвали в картел заедно с някои други производители на камиони в разрез с установената в правото на Съюза забрана на картелите²⁰. В деня на издаването на това решение е публикувано съобщение за медиите, а на 6 април 2017 г. е публикувано резюме в *Официален вестник на Европейския съюз*²¹.

¹⁸ Това решение е представено и в раздел I.2.1.3, „Разпоредби, които установяват оборима презумпция за наличието на вреда от картела“, в раздел I.2.2.2, „Разпоредби за количественото определяне на вредата“, и в раздел V, „Режим на давностните срокове“.

¹⁹ Решение C(2016)4673 final на Комисията от 19 юли 2016 година относно производство по член 101 [ДФЕС] и член 53 от Споразумението за ЕИП (дело AT.39824 — Камиони).

²⁰ Член 101 ДФЕС и член 53 от Споразумението за ЕИП.

²¹ ОВ С 108, 2017 г., стр. 6.

Тъй като през 2006 г. и 2007 г. е закупил три камиона, произведени от Volvo и DAF Trucks, RM сезира Juzgado de lo Mercantil de León (Търговски съд Леон, Испания) с иск за обезщетение за претърпените вреди в резултат на установения от Комисията картел. Този иск, предявен на 1 април 2018 г., е обявен за допустим от Търговски съд Леон, по-специално от гледна точка на петгодишната давност, предвидена в испанското законодателство, което транспонира Директива 2014/104 относно обезщетяването на пострадалите от антиконкурентни практики. Освен това Търговски съд Леон прилага установената в това транспониращо законодателство презумпция, че всеки картел причинява вреда, и упражнява правомощието си съгласно това законодателство да определи по оценка размера на причинената на RM вреда. Съответно Volvo и DAF Trucks са осъдени да заплатят на RM обезщетение в размер на 15 % от покупната цена на въпросните камиони.

Volvo и DAF Trucks обжалват това решение пред Audiencia Provincial de León (Областен съд Леон, Испания), като оспорват приложимостта на Директива 2014/104 и на транспониращото я испанско законодателство, тъй като картелът бил прекратен преди влизането в сила на тази директива.

В този контекст Областен съд Леон отправя до Съда няколко преюдициални въпроса, целящи да се установи дали член 10 и член 17, параграфи 1 и 2 от Директива 2014/104, които установяват съответно правилата за:

- погасяването по давност на исковете за обезщетение за нарушения на конкурентното право,
- количественото определяне на вредите, произтичащи от такива нарушения, и
- презумпцията за наличието на тази вреда,

се прилагат по отношение на иск за обезщетение за вреди, който, макар да се отнася до картел, прекратен преди влизането в сила на тази директива, е предявен след влизането в сила на разпоредбите за нейното транспониране в националното право.

Съображения на Съда

Що се отнася до времевия обхват на Директива 2014/104, Съдът най-напред припомня, че тази директива забранява, от една страна, прилагането с обратна сила на всяка национална правна уредба, транспонираща предвидените в нея материалноправни разпоредби, и от друга страна, прилагането на всяка национална правна уредба, транспонираща разпоредбите на Директивата, които не са материалноправни, към исковете за обезщетение за вреди, предявени преди 26 декември 2014 г.

Що се отнася до приложимостта във времето на член 10 от Директива 2014/104, който установява правилата относно погасяването по давност на исковете за

обезщетение за нарушения на конкурентното право, Съдът по-нататък отбелязва, че тези правила закрият както увреденото лице, така и отговорното за вредата лице. Освен това от практиката на Съда следва, че давностните срокове, доколкото водят до погасяване на правото на иск, са част от материалното право. При това положение член 10 от Директива 2014/104 е материалноправна разпоредба, за каквато прилагането с обратна сила на транспониращите я разпоредби е изключено по силата на Директивата.

Решение от 18 април 2024 г. (голям състав), Heureka Group (Уебсайтове за сравняване на цени) (C-605/21, [EU:C:2024:324](#))²²

„Преюдициално запитване — Член 102 ДФЕС — Принцип на ефективност — Искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото в областта на конкуренцията — Директива 2014/104/ЕС — Късно транспониране на Директивата — Прилагане във времето — Член 10 — Давностен срок — Правила за dies a quo — Прекратяване на нарушението — Познаване на информацията, която е абсолютно необходима за предявяване на иска за обезщетение за вреди — Публикуване в Официален вестник на Европейския съюз на резюмето на решението на Европейската комисия, с което се установява нарушение на правилата за конкуренция — Обвързващо действие на решение на Комисията, което още не е окончателно — Спиране или прекъсване на давностния срок по време на разследването на Комисията или до датата, на която нейното решение стане окончателно“

В това преюдициално дело Съдът потвърждава, че член 10 от Директива 2014/104 представлява материалноправна разпоредба, която няма обратно действие.

С решение от 27 юни 2017 г.²³ Европейската комисия установява, че от февруари 2013 г. Google е нарушавало член 102 ДФЕС, като е злоупотребявало с господстващото си положение на тринадесет национални пазара на обикновеното търсене, сред които и този на Чешката република, като е намалявало трафика, който идва от неговите страници с резултати от обикновено търсене към конкурентните сайтове за сравняване на продукти, и е увеличавало този трафик към своя собствен сайт за сравняване на продукти. На 12 януари 2018 г. в Официален вестник на Европейския съюз е публикувано резюме на това решение²⁴.

През юни 2020 г. Heureka Group a.s. (наричано по-нататък „Heureka“), чешко дружество, което осъществява дейност на пазара на услугите за сравняване на продажните цени, предявява иск пред Městský soud w Praze (Градски съд Прага, Чехия) за осъждането на Google да поправи вредите от нарушението на член 102 ДФЕС, установено в решението на Комисията и извършвано в Чехия в периода от

²² Това решение е представено и в раздел V, „Режим на давностните срокове“.

²³ Решение C(2017) 4444 final на Комисията от 27 юни 2017 година относно производство по член 102 [ДФЕС] и член 54 от Споразумението за ЕИП (дело AT.39740 — Google Search (Пазаруване)).

²⁴ ОВ С 9, 2018 г., стр. 11.

февруари 2013 г. до 27 юни 2017 г. Според Heureka антиконкурентните действия на Google са намалили посещенията в неговия портал Heureka.cz.

В своя защита Google изтъква, че поне отчасти правото на обезщетение на Heureka е погасено по давност.

В това отношение Градски съд Прага уточнява, че националните правила, приложими към иска на Heureka, предвиждат тригодишен давностен срок, който започва да тече независимо и поотделно за всяка частична вреда, произтекла от нарушение на правилата на конкуренцията, от момента, в който увреденото лице е узнало или се счита, че е узнало за факта, че е претърпяло такава частична вреда и кой е длъжен да я поправи. За да започне да тече този срок обаче, не се изисква увреденото лице да е узнало, че съответното поведение представлява нарушение на конкурентното право, нито това нарушение да е преустановено. Освен това приложимите национални правила не налагат спирането или прекъсването на срока, докато Комисията разследва нарушението. При това същият срок не може да бъде спрял най-малко до една година след датата, на която е станало окончателно решението на Комисията за установяване на същото нарушение.

Според Градски съд Прага в настоящия случай от това следва, че с всяко извършено на уебсайта на Google обикновено търсене, довело до поставяне и показване на резултати, които са по-благоприятни за услугата на Google за сравняване на цени, се задейства нов отделен давностен срок.

Освен това, тъй като Директива 2014/104 е транспонирана със закъснение в чешкото право, Градски съд Прага отбелязва, че нарушението, в което е обвинено Google, е приключило след изтичането на срока за транспониране на тази директива, а именно 27 декември 2016 г., но очевидно преди датата на влизане в сила на законодателството за транспониране на 1 септември 2017 г.

В светлината на изложеното по-горе Градски съд Прага отправя до Съда няколко преюдициални въпроса, с които по същество иска да се установи дали член 10 от Директива 2014/104 и/или член 102 ДФЕС и принципът на ефективност допускат национална правна уредба на давността като разглежданата в главното производство относно исковете за обезщетение за вреди от продължени нарушения на правилата на конкурентното право на Съюза.

Съображения на Съда

За да отговори на преюдициалните въпроси, Съдът разглежда приложимостта във времето на член 10 от Директива 2014/104, който определя минималната продължителност на давностния срок, приложим към исковете за обезщетение за вреди от нарушения на конкурентното право, най-ранния момент, от който той може да започне да тече, и при какви обстоятелства този давностен срок трябва да бъде спрял или прекъснат.

В това отношение Съдът припомня, че член 10 от Директива 2014/104 е материалноправна разпоредба, поради което съгласно член 22, параграф 1 от тази директива държавите членки трябва да гарантират, че разпоредбите за транспонирането на този член нямат обратно действие.

2.1.2. Разпоредби, които установяват необорима презумпция за наличието на нарушение на правото в областта на конкуренцията

Решение от 20 април 2023 г., Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, [EU:C:2023:298](#))

*„Преюдициално запитване — Конкуренция — Вертикални ограничения на конкуренцията — Член 101, параграфи 1 и 2 ДФЕС — Принцип на ефективност — Регламент (ЕО) № 1/2003 — Член 2 — Директива 2014/104/ЕС — Член 9, параграф 1 — Обвързващо действие на окончателните решения на националните органи за защита на конкуренцията, с които се установява нарушение на правилата на конкурентното право — Приложение *ratione temporis* и *ratione materiae* — Искове за обезщетение за вреди и за обявяване на нищожност за нарушения на разпоредбите на правото на Съюза в областта на конкуренцията“*

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе²⁵, Съдът отбелязва, че член 9, параграф 1 от Директива 2014/104, който установява необорима презумпция за наличието на нарушение на конкурентното право, трябва да се квалифицира като материалноправна норма, която няма обратно действие по смисъла на член 22 от Директивата, тъй като се отнася до наличието на един от елементите от фактическия състав на гражданската отговорност за нарушения на правилата на конкурентното право.

Предвид материалноправния характер на член 9 от Директива 2014/104, както и предвид механизма на функциониране на тази разпоредба Съдът подчертава, че моментът, с оглед на който трябва да се определи дали посочената в тази разпоредба необорима презумпция е приложима *ratione temporis*, е моментът, съответстващ на датата, на която решението на съответния национален орган за защита на конкуренцията е станало окончателно. В случая обаче Директива 2014/104 не е транспонирана в испанското право в срока за транспонирането ѝ. Затова, тъй като решенията на испанските органи за защита на конкуренцията са станали окончателни преди датата на изтичане на този срок, разглежданите в главното производство правоотношения са приключени. От това следва, че в настоящия случай член 9, параграф 1 от тази директива не е приложим *ratione temporis*. При това положение Съдът приема, че в случая националната правна

²⁵ За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.1, „Материален обхват“.

уредба следва да се преценява от гледна точка на член 101 ДФЕС, както е приложен с член 2 от Регламент № 1/2003.

2.1.3. Разпоредби, които установяват оборима презумпция за наличието на вреда от картела

Решение от 22 юни 2022 г., Volvo и DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))

„Преюдициално запитване — Картели — Член 101 ДФЕС — Директива 2014/104/ЕС — Членове 10, 17 и 22 — Искове за обезщетение за вреди за нарушенията на разпоредбите на правото на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Давностен срок — Оборима презумпция за вреда — Количествено определяне на претърпените вреди — Късно транспониране на директивата — Прилагане във времето — Материалноправни и процесуални разпоредби“

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе²⁶, Съдът подчертава, че член 17, параграф 2 от Директива 2014/104, който установява оборима презумпция за наличието на вреди от картела, е пряко свързан с ангажирането на извъндоговорната гражданска отговорност на извършителя на съответното нарушение и следователно засяга пряко правното му положение. След като подобна норма може да се квалифицира като материалноправна, Съдът приема, че член 17, параграф 2 от Директива 2014/104 има материалноправен характер по смисъла на тази директива, поради което е забранено прилагането с обратна сила на разпоредбите, с които той е транспониран в испанското право.

След като фактът, който законодателят на Съюза е идентифицирал като позволяващ да се презумира съществуването на вреда на основание член 17, параграф 2 от Директива 2014/104, е наличието на картел, забраната за прилагане с обратна сила на тази разпоредба и на транспониращото законодателство означава, че те не могат да се прилагат по отношение на иск за обезщетение за вреди, който, макар да е предявен след влизането в сила на разпоредбите, транспониращи със закъснение посочената директива в испанското право, се отнася до нарушение на конкурентното право, което е прекратено преди изтичането на срока за транспониране на тази директива.

²⁶ За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.2.1.1, „Разпоредби за давностния срок за искове за обезщетение“. Това решение е представено и в раздел I.2.2.2, „Разпоредби за количественото определяне на вредата“, както и в раздел V, „Режим на давностните срокове“.

2.2. Разпоредби на Директивата, които не са материалноправни

2.2.1. Разпоредби, с които на националните съдилища се предоставя възможността да разпореждат представяне на доказателства

Решение от 10 ноември 2022 г., PACCAR и др. (C-163/21, [EU:C:2022:863](#))²⁷

*„Преюдициално запитване — Конкуренция — Поправяне на вредите, причинени от практика, забранена с член 101, параграф 1 ДФЕС — Тайни споразумения относно ценообразуването и увеличението на brutните цени за камиони в Европейското икономическо пространство (ЕИП) — Директива 2014/104/ЕС — Правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Член 22, параграф 2 — Приложимост *ratione temporis* — Член 5, параграф 1, първа алинея — Понятие за доказателства от значение за делото, които са под контрола на ответника или на трето лице — Член 5, параграф 2 — Представяне на конкретни доказателства или съответни категории от доказателства въз основа на разумно достъпни факти — Член 5, параграф 3 — Преценка на пропорционалността на искането за представяне на доказателства — Претегляне на законните интереси на страните и на третите лица — Обхват на задълженията, произтичащи от тези разпоредби“*

Сезиран с преюдициално запитване, Съдът посочва, че член 5 от Директива 2014/104, който урежда представянето на доказателствата от значение за делото, които са под контрола на ответника или на трето лице, е разпоредба, която не е материалноправна по смисъла на член 22, параграф 2 от тази директива, и следователно националните мерки за транспонирането му не се прилагат по отношение на исковете за обезщетение за вреди, предявени преди 26 декември 2014 г.

С решение от 19 юли 2016 г.²⁸ Европейската комисия констатира, че като са се споразумели, от една страна, относно цените на камионите в Европейското икономическо пространство (ЕИП) в периода от 1997 г. до 2011 г. и от друга страна, относно времевия график и прехвърлянето на разходите за въвеждането на изискваните съгласно стандартите EURO 3—6 технологии за емисии, PACCAR, DAF Trucks и DAF Trucks Deutschland (наричани по-нататък „разглежданите производители“) са участвали в картел заедно с някои други производители на камиони в разрез с установената в правото на Съюза забрана на картелите²⁹.

²⁷ Това решение е представено и в раздел III.1, „Разпореждане за представяне на доказателства, които са под контрола на ответника или на трето лице“.

²⁸ Решение C(2016) 4673 final на Комисията от 19 юли 2016 година относно производство по член 101 [ДФЕС] и член 53 от Споразумението за ЕИП (дело AT.39824 — Камиони).

²⁹ Член 101 ДФЕС и член 53 от Споразумението за ЕИП.

На 25 март 2019 г. 45 страни, които се легитимират като купувачи на камиони, които биха могли да попадат в обхвата на установеното с решението от 19 юли 2016 г. нарушение, сезират Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (Търговски съд № 7, Барселона, Испания) с искане за достъп до различни намиращи се у въпросните производители доказателства, за да поискат обезщетение за вредите, произтичащи от установеното с решението от 19 юли 2016 г. нарушение. В това отношение те изтъкват необходимостта да получат някои доказателства с цел да определят количествено размера на изкуственото увеличение на цените, и по-специално да направят сравнение на препоръчителните цени преди, по време на и след периода на съществуване на съответния картел. Въпросните производители възразяват срещу това искане, като изтъкват по-специално, че някои от поисканите документи трябва да бъдат изготвени *ad hoc*.

Като се има предвид, че достъпът до доказателствата, посочени в спорното искане, се основава на разпоредба от испанското законодателство, с която се транспонира член 5, параграф 1 от Директива 2014/104, Търговски съд № 7 в Барселона сезира Съда с преюдициален въпрос, с който по същество цели да установи дали представянето на посочените в този член доказателства от значение за делото се отнася единствено до документи, които са под контрола на ответника или на трето лице и които вече съществуват, или напротив, може да става въпрос за нови документи, които последните трябва да създадат, като обобщят или систематизират данните, които са под техен контрол.

Съображения на Съда

Съдът уточнява условията за прилагане във времето на член 5, параграф 1 от Директива 2014/104, като най-напред припомня, че член 22 от тази директива определя изрично условията за прилагане на нейните разпоредби във времето в зависимост от това дали от гледна точка на правото на Съюза те са материалноправни разпоредби, или не.

В случая Съдът отбелязва, че възможността да се разпорежи представянето на държаните от ответника или от трето лице доказателства от значение за делото при условията, предвидени в член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104, е сред особените правомощия, които трябва да бъдат предоставени на националните съдилища при разглеждането на споровете, свързани с исковите за обезщетение за вреди, претърпени в резултат на нарушения на конкурентното право. С това изискване обаче посочената разпоредба цели да отстрани информационната асиметрия, която по принцип характеризира тези спорове в ущърб на увреденото лице. Предметът ѝ обаче обхваща само приложимите пред националните съдилища процесуални мерки, без да засяга пряко правното положение на страните.

При тези условия член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 не е сред материалноправните разпоредби на тази директива по смисъла на член 22,

параграф 1 от нея, а спада към „различните“ от тях разпоредби, посочени в член 22, параграф 2 от същата директива, които тази разпоредба обявява за приложими към исковете, предявени след 26 декември 2014 г. Оттук следва, че член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 се прилага за иска, с който е сезирана запитващата юрисдикция, тъй като той е предявен на 25 март 2019 г.

Решение от 12 януари 2023 г., *RegioJet* (C-57/21, [EU:C:2023:6](#))³⁰

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Злоупотреба с господстващо положение — Правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Директива 2014/104/ЕС — Членове 5 и 6 — Представяне на доказателства — Представяне на доказателства, съдържащи се в преписка на орган за защита на конкуренцията — Висящо производство пред Европейската комисия във връзка с нарушение на правилата на конкуренция — Национално производство относно иск за обезщетение за същото нарушение — Условия относно представянето на доказателствата“

С това преюдициално решение Съдът констатира, че членове 5 и 6 от Директива 2014/104 — които уреждат, от една страна, представянето на доказателства от значение за делото, намиращи се под контрола на ответника или на трето лице, а от друга страна, представянето на доказателствата, съдържащи се в преписка на орган за защита на конкуренцията — не са материалноправни разпоредби по смисъла на член 22, параграф 2 от Директивата.

През 2015 г. дружество *RegioJet*, железопътен превозвач на пътници по линията Прага-Острава, предявява иск пред *Městský soud v Praze* (Градски съд Прага, Чехия) за осъждането на дружеството *České dráhy*, чешкия национален железопътен превозвач, да му плати обезщетение за вредите, претърпени в резултат на нарушения на конкурентното право, за които твърди, че са извършени от последното дружество.

През 2012 г. чешкият орган за защита на конкуренцията вече е образувал административно производство относно възможна злоупотреба с господстващо положение, извършена от *České dráhy*, но това производство е спряно, след като Комисията започва производство по отношение на същите деяния.

В рамките на иска си за обезщетение за вреди *RegioJet* подава до Градски съд Прага искане за представяне на няколко документа, за които предполага, че се намират у *České dráhy*. Чешкият орган за защита на конкуренцията обаче посочва,

³⁰ Това решение е представено и в раздел III.2, „Разпореждане за представяне на доказателства при наличието на висящо производство пред Комисията“.

че онези от поисканите документи, които се намират у него във връзка с провежданото административно производство, а също и останалите поискани документи, които образуват цялостен набор заедно с тях, не могат да бъдат представени до окончателното приключване на това производство.

След като обаче отправя запитване до Комисията по този въпрос, Градски съд Прага уважава искането за представяне на документи и разпорежда на České dráhy да приложи към преписката документи, съдържащи информация, подготвена от това дружество специално за производството пред чешкия орган за защита на конкуренцията, както и информация, съхранявана независимо от това производство. Освен това същият съд решава да спре производството по съществото на иска за обезщетение за вреди до приключването на провежданото от Комисията производство.

Съдебният акт, с който се разпорежда представянето на документите, е потвърден на въззивна инстанция от Vrchní soud v Praze (Висш съд Прага, Чехия), който, за да осигури защитата на представените доказателствени средства, разпорежда депозирането им под съдебен надзор.

Сезирана с касационна жалба, която поставя въпроса дали актът на Висш съд Прага е постановен при правилно прилагане на закона, запитващата юрисдикция — Nejvyšší soud (Върховен съд, Чехия) — решава да отправи запитване до Съда за тълкуването на Директива 2014/104 относно обезщетяването на пострадалите от антиконкурентни практики, членове 5 и 6 от която предвиждат правила във връзка с представянето на доказателства, поискани за целите на иск за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Съюза в областта на конкуренцията³¹.

Съображения на Съда

Съдът припомня, че Директива 2014/104 изрично определя условията за прилагане във времето на предвидените в нея разпоредби в зависимост от това дали от гледна точка на правото на Съюза те са материалноправни разпоредби, или не.

В случая Съдът отбелязва, че възможността да се разпорежи представянето на релевантните доказателства, които се намират при ответника или при трето лице, при условията, предвидени в членове 5 и 6 от Директива 2014/104, се отнася само до процесуалните мерки, които се прилагат пред националните съдилища, без да се засяга пряко правното положение на страните.

---

³¹ Член 5 от Директивата установява правилата, които, взети заедно, формират общ режим за представянето на доказателства, поискани за целите на иск за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Съюза в областта на конкуренцията. В допълнение към тази разпоредба член 6 от посочената директива съдържа специфичните правила относно представянето на доказателства, намиращи се в преписките на органите, на които е възложено прилагането на правилата в областта на конкуренцията.

При тези условия, от една страна, членове 5 и 6 от Директива 2014/104 не са сред материалноправните разпоредби на тази директива по смисъла на член 22, параграф 1 от нея, а следователно спадат към „различните“ от тях разпоредби, посочени в член 22, параграф 2 от същата директива, които тази разпоредба обявява за приложими към исковете, предявени след 26 декември 2014 г. От друга страна, тъй като чешкият законодател е решил, че националните разпоредби за транспониране на процесуалноправните разпоредби на Директива 2014/104 се прилагат пряко и безусловно и към исковете, предявени преди датата на транспонирането ѝ във вътрешното право, но след 26 декември 2014 г., от това следва, че членове 5 и 6 от посочената директива са приложими към иска, с който е сезирана запитващата юрисдикция, щом като последният е предявен през 2015 г.

2.2.2. Разпоредби за количественото определяне на вредата

Решение от 22 юни 2022 г., Volvo и DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))

„Преюдициално запитване — Картели — Член 101 ДФЕС — Директива 2014/104/ЕС — Членове 10, 17 и 22 — Искове за обезщетение за вреди за нарушенията на разпоредбите на правото на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Давностен срок — Оборима презумпция за вреда — Количествено определяне на претърпените вреди — Късно транспониране на директивата — Прилагане във времето — Материалноправни и процесуални разпоредби“

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе³², Съдът установява, че като по-специално предоставя на националните съдилища възможност да определят по оценка размера на претърпената вреда, когато практически е невъзможно или прекомерно трудно той да бъде определен с точност въз основа на наличните доказателства, член 17, параграф 1 от Директива 2014/104 има за цел да смекчи степента на доказване, изисквана за целите на определянето на размера на вредите, произтичащи от нарушение на правилата на конкурентното право.

С оглед на практиката си, съгласно която правилата относно доказателствената тежест и необходимата степен на доказване по принцип се квалифицират като процесуални правила, Съдът заключава, че член 17, параграф 1 от Директива 2014/104 е процесуална разпоредба по смисъла на тази директива, а при такива разпоредби е изключено разпоредбите за транспонирането им да се прилагат към искове, които са предявени преди 26 декември 2014 г.

³² За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.2.1.1, „Разпоредби за давностния срок за исковете за обезщетение“. Това решение е представено и в раздел I.2.1.3, „Разпоредби, които установяват оборима презумпция за наличието на вреда от картела“, както и в раздел V, „Режим на давностните срокове“.

Тъй като RM предявява иска си на 1 април 2018 г., този иск попада във времевия обхват на член 17, параграф 1 от Директива 2014/104, макар да се отнася до нарушение, което е прекратено преди влизането в сила на тази директива.

2.3. Прилагане във времето на разпоредбите на Директивата, които препотвърждават съществуващата съдебна практика

Решение от 16 февруари 2023 г., *Tráficos Manuel Ferrer* (C-312/21, [EU:C:2023:99](#))

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Поправяне на вредите, причинени от практика, забранена от член 101, параграф 1 ДФЕС — Решение на Комисията, с което се установява съществуването на тайни споразумения за определяне на цените и увеличаване на brutните цени на камиони в Европейското икономическо пространство (ЕИП) — Национална гражданскопроцесуална норма, която в случай на частично уважаване на претенцията предвижда, че съдебните разноски остават в тежест на всяка от страните, освен в случаите на злоупотреба с процесуални права — Процесуална автономия на държавите членки — Принципи на ефективност и равностойност — Директива 2014/104/ЕС — Общи цели и равновесие — Член 3 — Право на обезщетение в пълен размер на претърпените вреди — Член 11, параграф 1 — Солидарна отговорност на извършителите на нарушение на конкурентното право — Член 17, параграф 1 — Възможност за определяне на вредите от национална юрисдикция — Условия — Практически невъзможно или изключително трудно определяне на размера на вредата — Член 22 — Прилагане във времето“

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе³³, Съдът констатира, че като припомня в член 3, параграф 1 от Директива 2014/104 задължението на държавите членки да гарантират, че всяко физическо или юридическо лице, което е претърпяло вреда, причинена от нарушение на конкурентното право, може да претендира и да получи обезщетение в пълен размер за тази вреда, и като определя това обезщетение в член 3, параграф 2 от тази директива като право на обезщетение за претърпяната загуба и за пропуснатите ползи, заедно с лихва, законодателят на Съюза е възнамерявал да препотвърди съществуващата съдебна практика, както става ясно от съображение 12 от въпросната директива, поради което националните мерки за транспониране на тези разпоредби трябва задължително да се прилагат незабавно по отношение на всички иски за обезщетение за вреди, които попадат в приложното поле на същата директива, както се потвърждава в член 22, параграф 2.

³³ За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.1, „Материален обхват“. Това решение е представено и в раздел IV, „Определяне на вредата по оценка“.

Също така, доколкото предвижда, че страната, която предявява искане за обезщетение, основано на наличието на вреда, причинена от антиконкурентно поведение, може да отправи това искане само до един от извършителите, член 11, параграф 1 от Директива 2014/104 трябва да се приеме за разпоредба, която кодифицира практиката на Съда и е сред разпоредбите на въпросната директива, чиито национални мерки за транспониране се прилагат незабавно.

II. Субекти, които носят отговорност за поправянето на вредите

Решение от 14 март 2019 г., Skanska Industrial Solutions и др. (C-724/17, [EU:C:2019:204](#))

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Член 101 ДФЕС — Поправяне на вредите, причинени от картел, забранен по силата на този член — Определяне на субектите, задължени да поправят вредите — Правоприемство на правни субекти — Понятие за предприятие — Критерий за икономическа приемственост“

В това преюдициално дело Съдът дава разяснения относно определянето на длъжника по иска за обезщетение за вреди от нарушения на правото на Съюза в областта на конкуренцията в случаите на правоприемство на правни субекти.

Между 1994 г. и 2002 г. във Финландия действа картел. Той се отнася до разпределянето на поръчките, до цените и до подаването на оферти за пакетно обслужване, обхваща цялата тази държава членка и е годен да засегне и търговията между държавите членки. Между 2000 г. и 2003 г. дружествата ответници придобиват всички акции на редица участници в картела, които впоследствие прекратяват в производства за доброволна ликвидация. С решение от 29 септември 2009 г. Korkein hallinto-oikeus (Върховен административен съд, Финландия) осъжда участниците в картела за нарушение на финландския закон за ограниченията на конкуренцията и на отнасящите се до картелите разпоредби на Договора за функционирането на ЕС.

На основание на посоченото решение финландският град Ванта иска да потърси обезвреда за причинените от картела вреди, но искането му за обезщетение е отхвърлено, тъй като правилата за гражданската отговорност във финландското право предвиждат, че отговорност носи само правният субект, който е причинил вредите.

С първия и втория си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали отнасящите се до картелите разпоредби на Договора за функционирането на ЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че в положение като разглежданото в главното производство дружествата приобретатели могат да се считат за носещи отговорността за вредите, причинени от картела.

Съдът постановява, че въпросът относно определянето на субекта, задължен да поправи вредите, причинени от картел, се урежда пряко от правото на Съюза. Тъй като отговорността за вредите, произтичащи от нарушения на правилата на Съюза в областта на конкуренцията, е лична, за причинените от нарушението вреди следва да отговаря предприятието, което нарушава тези правила. Субектите, задължени да поправят вредите, причинени от картел или от практика, забранена от член 101 ДФЕС, са предприятията — по смисъла на тази разпоредба — които са участвали в картела или практиката.

Това тълкуване не се поставя под съмнение от довода на Европейската комисия, че видно от член 11, параграф 1 от Директива 2014/104, вътрешният правен ред на всяка държава членка следва да определя — при спазване на принципите на равностойност и ефективност — кой субект е задължен да поправи вредите.

Всъщност посочената разпоредба от Директива 2014/104 — която впрочем е неприложима *ratione temporis* за разглежданите в главното производство факти — е свързана не с определянето на субектите, задължени да поправят такива вреди, а с разпределянето на отговорността между тези субекти и следователно не предоставя на държавите членки правото да ги определят.

Напротив, посочената разпоредба — също както озаглавеният „Предмет и обхват“ член 1 от Директива 2014/104 в параграф 1, първо изречение — потвърждава, че за вредите, причинени от нарушение на правото на Съюза в областта на конкуренцията, отговарят именно „предприятията“, които са извършили това нарушение.

При все това Съдът припомня, че понятието „предприятие“ по смисъла на член 101 ДФЕС обхваща всеки субект, който извършва икономическа дейност, независимо от правния му статут и начин на финансиране, и обозначава една стопанска единица включително когато от правна гледна точка тази стопанска единица е съставена от няколко физически или юридически лица.

Поради това, когато даден субект, извършил нарушение на правилата на Съюза в областта на конкуренцията, претърпява правна или организационна промяна, тази промяна не води непременно до възникването на ново предприятие, освободено от отговорност за антиконкурентните действия на предходния субект, ако от икономическа гледна точка е налице идентичност между двата субекта. Въсъщност, ако предприятията, отговарящи за вредите, причинени от такова нарушение, можеха да избегнат отговорността чрез обикновено изменение на правния си статут вследствие на реструктуриране, прехвърляне или други правни или организационни промени, това би осуетило целта на тази система и полезното действие на посочените правила.

В случая се установява икономическа приемственост между дружествата приобретатели, от една страна, и дружествата, участвали в разглеждания картел, от

друга. Следователно дружествата приобретатели са поели отговорността на последните дружества за вредите, причинени от разглеждания картел.

Решение от 6 окт. 2021 г. (голям състав), Sumal (C-882/19, [EU:C:2021:800](#))

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Поправяне на вредите, причинени от практика, забранена от член 101, параграф 1 ДФЕС — Определяне на правните субекти, носещи отговорност за поправяне на вредите — Иск за обезщетение, предявен срещу дъщерното дружество на дружество майка, след като с решение е установено участието в картел само на това дружество майка — Понятие за предприятие — Понятие за стопанска единица“

Съдът тълкува използваното в член 101 ДФЕС понятие „предприятие“ и разяснява условията, при които пострадалите от забранен картел по този член имат правото да предявяват искове за обезщетение за причинените вреди срещу дъщерното дружество на дружеството майка, чието участие в нарушението е констатирано с решение на Комисията.

В периода 1997—1999 г. дружеството Sumal SL придобива два камиона от Mercedes Benz Trucks España SL (наричано по-нататък „MBTE“), което е дъщерно дружество от групата Daimler, чието дружество майка е Daimler AG.

С решение от 19 юли 2016 г.³⁴ Европейската комисия констатира нарушение на установената в правото на Съюза забрана на картелите³⁵, извършено от Daimler AG, доколкото между януари 1997 г. и януари 2011 г. то е имало сключени споразумения с четиринадесет други европейски производители на камиони за определяне на цените и увеличаване на brutните цени на камионите в Европейското икономическо пространство (ЕИП).

След издаването на това решение Sumal предявява иск за обезщетение за вреди срещу MBTE, като иска да му бъде заплатена сумата от 22 204,35 евро като обезщетение за вредите от картела. Искът на Sumal обаче е отхвърлен от Juzgado de lo Mercantil nº 07 de Barcelona (Търговски съд № 7, Барселона, Испания), който се мотивира с това, че MBTE не е посочено в решението на Комисията.

Sumal подава жалба срещу това решение пред Audiencia Provincial de Barcelona (Областен съд Барселона, Испания). В този контекст посочената юрисдикция иска да се установи дали и евентуално при какви условия искът за обезщетение за вреди може да бъде насочен срещу дъщерно дружество, след като има издадено решение на Комисията, с което се установяват антиконкурентни практики на

³⁴ Решение C(2016)4673 final на Комисията от 19 юли 2016 година относно производство по член 101 [ДФЕС] и член 53 от Споразумението за ЕИП (дело AT.39824 — Камиони), публикувано в резюме в *Официален вестник на Европейския съюз* на 6 април 2017 г. (ОВ С 108, 2017 г., стр. 6).

³⁵ Член 101 ДФЕС и член 53 от Споразумението за ЕИП.

дружеството майка. Поради това посочената юрисдикция решава да спре производството и да отнесе този въпрос до Съда по преюдициален ред.

Съображения на Съда

Съгласно постоянната съдебна практика всяко лице има право да иска обезщетение от „предприятията“, участвали в картел или забранени практики по член 101 ДФЕС, за причинената от тези антиконкурентни практики вреда.

Като се има предвид, че тези искове за обезщетение са неразделна част от системата за прилагане на правилата на Съюза в областта на конкуренцията, също както прилагането на тези правила от публичните органи, то понятието „предприятие“ по смисъла на член 101 ДФЕС не може да има различен обхват в контекста на налагането на глоби на „предприятията“ от Комисията (public enforcement) и в контекста на исковите за обезщетение за вреди, предявявани срещу тези „предприятия“ пред националните съдилища (private enforcement).

В това отношение от текста на член 101, параграф 1 ДФЕС се установява, че за да обозначат извършителя на нарушението на конкурентното право, който може да бъде санкциониран въз основа на тази разпоредба, авторите на Договорите са решили да използват именно понятието „предприятие“, а не други понятия, например „дружество“ или „юридическо лице“.

По същия начин от Директива 2014/104, и по-специално от член 2, точка 2 от нея, следва, че законодателят определя „нарушителя“ — който съгласно тази директива носи задължението да поправи вредите, които са причинени с нарушение на конкурентното право, за което отговаря този нарушител — като „предприятието или сдружението на предприятия, което е извършило нарушението на конкурентното право“.

Съгласно практиката на Съда обаче понятието „предприятие“ по смисъла на член 101 ДФЕС включва всеки субект, който осъществява икономическа дейност, независимо от правната му форма и начина му на финансиране, и съответно обозначава една стопанска единица включително когато от правна гледна точка тя е съставена от няколко физически или юридически лица.

Когато се установи, че дадено дружество, принадлежащо към такава стопанска единица, е нарушило член 101, параграф 1 ДФЕС, което означава, че нарушението е извършено от „предприятието“, от което е част това дружество, понятието „предприятие“, а чрез него и понятието „стопанска единица“, ipso jure води до възникване на солидарна отговорност на субектите, образуващи стопанската единица към момента на извършването на нарушението.

В това отношение Съдът също така отбелязва, че понятието „предприятие“, използвано в член 101 ДФЕС, е функционално понятие, поради което стопанската единица, която представлява това предприятие, трябва да се определя според предмета на разглежданото споразумение.

В този смисъл, когато извършителството на нарушение на член 101, параграф 1 ДФЕС е установено по отношение на дружество майка, увреденото от това нарушение лице може да ангажира гражданската отговорност на всяко дъщерно дружество на това дружество майка, при условие че докаже, че посоченото дъщерно дружество и дружеството майка образуват стопанска единица предвид икономическите, организационните и правните връзки между тези два правни субекта и предвид наличието на конкретна връзка между икономическата дейност на дъщерното дружество и предмета на нарушението, за което е установена отговорността на дружеството майка.

III. Представяне на доказателства в националните производства

1. Разпореждане за представяне на доказателства, които са под контрола на ответника или на трето лице

Решение от 10 ноември 2022 г., RACCAR и др. (C-163/21, [EU:C:2022:863](#))

*„Преюдициално запитване — Конкуренция — Поправяне на вредите, причинени от практика, забранена с член 101, параграф 1 ДФЕС — Тайни споразумения относно ценообразуването и увеличението на brutните цени за камиони в Европейското икономическо пространство (ЕИП) — Директива 2014/104/ЕС — Правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Член 22, параграф 2 — Приложимост *ratione temporis* — Член 5, параграф 1, първа алинея — Понятие за доказателства от значение за делото, които са под контрола на ответника или на трето лице — Член 5, параграф 2 — Представяне на конкретни доказателства или съответни категории от доказателства въз основа на разумно достъпни факти — Член 5, параграф 3 — Преценка на пропорционалността на искането за представяне на доказателства — Претегляне на законните интереси на страните и на третите лица — Обхват на задълженията, произтичащи от тези разпоредби“*

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе³⁶, Съдът тълкува член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 в смисъл, че искането за представяне на доказателства може при определени условия да се отнася до доказателства, които следва да се създадат *ex novo* чрез обобщаване или

³⁶ За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.2.2.1, „Разпоредби, с които на националните съдилища се предоставя възможността да разпореждат представяне на доказателства“.

систематизиране на информацията, намираща се под контрола на адресата на искането.

В това отношение Съдът най-напред констатира, че макар текстът на тази разпоредба да навежда на мисълта, че искането за представяне на доказателства може да се отнася само до вече съществуващи доказателства, всъщност тя трябва да се тълкува и с оглед на контекста си и целите на правната уредба, от която е част.

От една страна, що се отнася до контекста на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104, Съдът отбелязва, че определението на понятието „доказателства“, съдържащо се в член 2, точка 13 от тази директива — а именно „всички видове доказателства, допустими пред сезирания национален съд, и по-специално документи и всички други вещи, съдържащи информация, независимо от носителя, на който тя се съхранява“ — не позволява да се приеме, че доказателствата, чието представяне се иска, непременно съответстват на вече съществуващи „документи“. В това отношение Съдът приема, че споменаването на доказателствата, „които са под контрола“ на ответника или на трето лице, само отразява фактическо положение, свързано с посочената по-горе информационна асиметрия, която законодателят на Съюза възнамерява да поправи.

Според Съда този анализ се потвърждава от прочита на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 в светлината на параграфи 2 и 3 от същия член, които изискват съответно националните съдилища да гарантират спазването на изискването за конкретност на искането за представяне на доказателства, както и на принципа на пропорционалност.

От друга страна, що се отнася до целта на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104, Съдът припомня, че приемането на Директива 2014/104 произтича от констатацията на законодателя на Съюза, че борбата с антиконкурентното поведение по инициатива на Европейската комисия и националните органи за защита на конкуренцията е недостатъчна, за да се осигури пълното спазване на правилата на Съюза в областта на конкуренцията, и следователно е необходимо да се улесни възможността частноправни субекти да участват при имущественото санкциониране и по този начин при предотвратяването на такова поведение. За постигането на тази цел обаче допринасят особените правомощия, които трябва да бъдат предоставени на националните съдилища, за да се отстрани информационната асиметрия между съответните страни.

С оглед на това Съдът счита, че изначалното ограничаване на доказателствата, чието представяне може да се иска, само до вече съществуващите документи, които са под контрола на ответника или на трето лице, би могло в някои случаи да противоречи на основната цел на Директива 2014/104.

При все това Съдът накрая подчертава, че такова тълкуване на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 по никакъв начин не засяга прилагането на механизма за претегляне на наличните интереси, който произтича от параграфи 2 и 3 от същия член. Всъщност, като се има предвид, че разпоредбите на тази директива трябва да се прилагат при спазване на основните права и на принципите, признати от Хартата на основните права на Европейския съюз, националните съдилища, сезирани с искане за представяне на доказателства, трябва да ограничават представянето на такива доказателства до това, което е от значение за делото и е пропорционално и необходимо, като отчитат законните интереси и основните права на страната, до която е отправено искането, в съответствие с член 5, параграфи 2 и 3 от Директивата.

В този смисъл Съдът заключава, че член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 трябва да се тълкува в смисъл, че доказателствата от значение за делото, които са под контрола на ответника или на трето лице, чието представяне националните съдилища могат да разпоредят, не се ограничават до онези намиращи се под техен контрол документи, които вече съществуват, а включват и доказателствата, които страната, до която е отправено искането за представяне на доказателства, би трябвало да създаде ех ново, като обобщи или систематизира намиращи се под неин контрол информация, знания или данни, при условие че тези съдилища стриктно спазват задължението си по параграфи 2 и 3 от същия член да ограничават представянето на доказателства до това, което е от значение за делото и е пропорционално и необходимо, като отчитат законните интереси и основните права на страната, до която е отправено искането.

2. Разпореждане за представяне на доказателства при наличието на висящо производство пред Комисията

Решение от 12 януари 2023 г., RegioJet (C-57/21, [EU:C:2023:6](#))

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Злоупотреба с господстващо положение — Правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Директива 2014/104/ЕС — Членове 5 и 6 — Представяне на доказателства — Представяне на доказателства, съдържащи се в преписката на орган за защита на конкуренцията — Висящо производство пред Европейската комисия във връзка с нарушение на правилата на конкуренция — Национално производство относно иск за обезщетение за същото нарушение — Условия относно представянето на доказателствата“

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе³⁷, Съдът изяснява реда и условията, при които националният съд, сезиран с иск за обезщетение за вреди от картел, може да разпорежда представяне на доказателства от значение за делото въпреки спирането на съдебното производство поради наличието на висящо производство пред Комисията относно този картел.

В това отношение Съдът припомня, че съдържащите се в членове 5—8 от Директива 2014/104 разпоредби, приложими за представянето на документи, отразяват установения баланс между, от една страна, ефективността на действията, предприемани от органите по конкуренцията, и от друга страна, ефективността на исковите за обезщетение, предявявани от лицата, които се смятат за увредени от антиконкурентни практики.

Ето защо, макар да има за цел да подобри достъпа на пострадалите от антиконкурентно поведение до доказателствата предвид информационната асиметрия, която често е характерна за споровете по искове за обезщетение за вреди от нарушения на конкурентното право, Директива 2014/104 също така и задава стриктни граници за този достъп.

На първо място, член 5 от Директива 2014/104 съдържа някои общи правила относно представянето на доказателства в производствата по искове за обезщетение за вреди от нарушения на правото в областта на конкуренцията.

На второ място, член 6 от тази директива предвижда специфични правила за представянето на доказателства, съдържащи се в преписката на орган за защита на конкуренцията, които свидетелстват по-специално за различно равнище на защита в зависимост от поисканата информация и от необходимостта да се запази ефективността на производствата, провеждани в публичната сфера. Всъщност тази разпоредба прави разграничение между няколко категории доказателства.

На трето място, необходимо е да се отбележи, че както е видно от член 5, параграф 3 и от член 6, параграф 4 от Директива 2014/104, последната предвижда в този смисъл специфичен режим, приложим към молбите за представяне на доказателства, в рамките на който тези молби не се уважават автоматично, а се преценяват от гледна точка на принципа на пропорционалност и предвид съществуващите обстоятелства и законни интереси. Следователно националният съд трябва да упражнява строг контрол за пропорционалност, като същевременно взема предвид евентуалното становище, което съответният орган за защита на конкуренцията може да представи пред този съд в съответствие с член 6, параграф 11 от Директива 2014/104.

---

³⁷ За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.2.2.1, „Разпоредби, с които на националните съдилища се предоставя възможността да разпореждат представяне на доказателства“.

Предвид тези уточнения Съдът най-напред разглежда преюдициалния въпрос дали национален съд, сезиран с иск за обезщетение за вреди от нарушение на конкурентното право, може да разпорежи представянето на доказателства, като същевременно спре съдебното производство с оглед на провеждане от Европейската комисия административно производство, което все още не е приключило.

В това отношение Съдът констатира, че член 16, параграф 1 от Регламент № 1/2003 несъмнено задължава националните съдилища да избягват да вземат решения, които биха противоречали на решение, което Комисията предвижда да приеме по образувано от нея производство, и за тази цел да преценяват дали е необходимо да спрат производството. От цялостния прочит на разпоредбите на Директива 2014/104 обаче следва, че тя не задължава националните съдилища да спират производствата по искове за обезщетение за вреди от нарушение на правилата за конкуренция, с които са сезирани, поради започването на производство пред Комисията относно същите нарушения.

В това отношение Съдът уточнява, че когато разпорежда представянето на доказателства от страните или от трети лица в рамките на производство по иск за обезщетение за вреди, което е спряно поради образувано от Комисията производство, съответният съд по принцип не взема решение, което може да се окаже в противоречие с решението, което Комисията предвижда да приеме.

Националният съд обаче трябва да ограничава представянето на доказателства до това, което е строго относимо, пропорционално и необходимо, и да не допуска представянето на доказателства да засегне неправомерно текущо разследване, провеждано от Комисията. За тази цел той трябва да извършва задълбочена проверка, що се отнася до значението на поисканите доказателства за делото, връзката между тези доказателства и предявеното искане за обезщетение, въпроса дали степента на точност на тези доказателства е достатъчна и дали те са пропорционални. В това отношение националният съд трябва също да взема предвид обстоятелството дали производството по иска за обезщетение за вреди е било спряно, или не.

По-нататък Съдът отбелязва, че спирането на националното административно производство до приключването на разследването по съответното дело от Комисията представлява само временна мярка, която не може да се приравнява на прекратяване на това производство.

Също така Съдът уточнява, че национално законодателство, което ограничава временно представянето на цялата информация, предоставена в хода на административно производство в областта на конкуренцията, не е в съответствие с член 6, параграф 5, буква а) и с член 6, параграф 9 от Директива 2014/104.

Всъщност от текста на член 6, параграф 5, буква а) от Директива 2014/104 във връзка със съображение 25 от нея, следва недвусмислено, че временната защита

по силата на тази разпоредба се отнася не до всяка информация, която е била предоставена на орган за защита на конкуренцията, а само до информацията, която е била подготвена специално за производство, образувано от този орган.

Този извод се потвърждава от систематичното тълкуване на Директива 2014/104. В това отношение Съдът подчертава по-специално, че ако се позволи на държавите членки да разширят обхвата на информацията, чието предоставяне може да бъде разпоредено едва след приключването на производството по смисъла на член 6, параграф 5 от тази директива, от това би последвало по-ограничено представяне на доказателства, противоречащо на логиката на член 5, параграф 8 от посочената директива, който изрично разрешава на държавите членки да приемат правила, които биха довели до по-широко представяне на доказателства.

Накрая Съдът посочва, че Директива 2014/104 допуска национален съд да разпорежи представянето на доказателства в приложение на инструмент на националното процесуално право само за да ги постави под съдебен надзор, а те да бъдат представени едва след като е проверил дали оповестяването им трябва да изчака приключването на висящо административно производство. Всъщност, при условие че са спазени изискванията, произтичащи от принципа на пропорционалност, такъв процесуален инструмент може да допринесе за ефективността на исканията за обезщетение за вреди от нарушение на правилата на конкуренцията, като същевременно запази защитата, от която трябва да се ползват някои доказателства на основание член 6, параграф 5 от Директива 2014/104.

3. Задължение на ищеца да подкрепи с факти и доказателства вероятната основателност на претенцията си за претърпени вреди

Решение от 29 януари 2026 г., *Meliá Hotels International* (C-286/24, [EU:C:2026:49](#))

„Преюдициално запитване — Искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Директива 2014/104/ЕС — Член 5, параграф 1 — Приложно поле — Специален установителен иск с оглед представянето на документи преди евентуалното предявяване на иск за обезщетение за вреди — Преценка на вероятната основателност на претенцията за претърпени вреди“

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе³⁸, Съдът разглежда и преюдициалния въпрос дали условието по член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104 — искането за доказателства да се уважава само ако

³⁸ За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.1, „Материален обхват“.

ищецът представи мотивирано изложение, което подкрепя вероятната основателност на претенцията му за претърпени вреди — е изпълнено, когато е налице решение на Европейската комисия, с което се установява нарушение на конкурентното право на Съюза под формата на вертикално ограничение с оглед на целта.

В това отношение Съдът най-напред отбелязва, че член 5, параграф 1 от Директива 2014/104 по същество изисква лицето, увредено от нарушение на конкурентното право, да представи в подкрепа на искането си за представяне на доказателства мотивирано изложение, съдържащо разумно достъпни факти и доказателства, които са достатъчни да подкрепят вероятната основателност на претенцията му за претърпени вреди, т.е. вероятното наличие на нарушение, на вреда и на причинно-следствена връзка между това нарушение и тази вреда.

По въпроса за доказването на вероятното наличие на нарушението Съдът по-нататък отбелязва, че решението на Комисията, с което се установява нарушение на член 101 ДФЕС, позволява на националния съд да констатира, че е доказано наличието, а на още по-силно основание — и вероятното наличие на въпросното нарушение, тъй като националният съд не може да взема решения, които биха били в противоречие с подобно решение на Комисията. За сметка на това споменатото решение само по себе си не е достатъчно, за да подкрепи във всички случаи вероятната основателност на претенцията за претърпени вреди. За целта е необходимо освен това да се докаже вероятното наличие на вредата и на причинно-следствената връзка.

Що се отнася до доказването на вероятното наличие на вредата, Съдът също така припомня, че член 17, параграф 2 от Директива 2014/104 установява оборима презумпция за наличието на вреда от картела, който, видно от член 2, точка 14 от Директивата, трябва да се схваща като хоризонтално ограничение на конкуренцията между двама или повече конкуренти. Следователно е изключено тази оборима презумпция да се прилага по отношение на вертикално ограничение на конкуренцията, в което участват неконкурентни предприятия, които осъществяват дейност на различни равнища от веригата на производство или разпространение.

В този смисъл, докато при издадено решение на Комисията, с което се констатира забранен картел, вероятното наличие на вреда от нарушението трябва да се смята за доказано, освен ако ответникът не обори презумпцията за това, то това не е така, когато е налице решение на Комисията, с което се констатира нарушение на член 101 ДФЕС под формата на вертикално ограничение, дори да става дума за ограничение на конкуренцията с оглед на целта. При все това подобно решение на Комисията може да съдържа релевантни данни за целите на преценката на вероятното наличие на вреда и причинно-следствена връзка.

По изложените съображения Съдът заключава, че член 5, параграф 1 от Директива 2014/104 трябва да се тълкува в смисъл, че решението на Комисията, с което се установява наличието на нарушение на конкурентното право на Съюза под формата на вертикално ограничение с оглед на целта, не е достатъчно, за да се установи вероятната основателност на претенция за претърпени вреди, тъй като последната изисква да се докаже вероятното наличие не само на такова нарушение, установено с такова решение, но и на вреда и на причинно-следствена връзка между тази вреда и това нарушение. Фактът, че посоченото решение е постановено след процедура за постигане на споразумение, не налага различен отговор.

На последно място, Съдът констатира, че доказването на вероятната основателност на претенция за претърпени вреди по смисъла на член 5, параграф 1 от Директива 2014/104 не изисква да се докаже, че има по-голяма вероятност условията за ангажиране на отговорността за нарушение на конкурентното право да са изпълнени, отколкото да не са. Достатъчно е ищецът да докаже, че хипотезата, че тези условия са изпълнени, е разумно приемлива.

Като подчертава, че понятието за вероятна „основателност“ по смисъла на член 5, параграф 1 от Директива 2014/104 трябва да получи самостоятелно тълкуване в правото на Съюза, Съдът констатира, че съгласно общоупотребимия си смисъл понятието за вероятна основателност на претенцията за претърпени вреди не изисква да се доказва особено висока вероятност да са изпълнени условията за ангажиране на отговорността, а напротив, предполага да е необходимо и достатъчно произнасящият се по искането за представяне на доказателства национален съд да се убеди, че хипотезата, че тези три условия са изпълнени, е разумно приемлива.

Това тълкуване се потвърждава от контекстуалния анализ на понятието за вероятна основателност на претенцията за претърпени вреди по член 5, параграф 1 от Директива 2014/104. Всъщност, от една страна, в общата система на тази разпоредба, разглеждана в светлината по-специално на съображения 6, 14 и 15 от Директивата, доказването на вероятната основателност на претенцията за претърпени вреди води не до присъждането на обезщетение в рамките на иск по същество, а до постановяването на предварително разпореждане за представяне на доказателства, което е необходимо за ефективното осъществяване на правото на такъв иск. Следователно необходимата степен на доказване, за да се получат доказателствата, необходими за иска по същество, трябва да бъде по-ниска от изискваната за констатирането, че са изпълнени условията за ангажиране на отговорността по същество.

От друга страна, от член 5, параграф 1 от Директива 2014/104 и от съображение 16 от Директива 2014/104 следва, че вероятната основателност на претенцията за претърпени вреди трябва да бъде установена въз основа на разумно достъпни за ищеца факти и доказателства, което отразява волята на законодателя на Съюза да

не възлага върху ищеца прекомерно висока тежест на доказване, а да изиска от него просто да представи убедително твърдение, че му е причинена вреда с нарушение на конкурентното право.

Според Съда това тълкуване е и единственото съвместимо с целите на Директива 2014/104, която следва по-конкретно да отстрани информационната асиметрия, която характеризира споровете за обезщетение за вреди от нарушение на конкурентното право. Всъщност необходимите доказателства за доказване на претенция за претърпени вреди често са в изключителното притежание на ответника или на трети лица и не са известни или достъпни в достатъчна степен за ищеца.

Ако обаче в подкрепа на искането си за представяне на доказателства, необходими за целите на иска му за обезщетение за вреди, ищецът бъде принуден да доказва, че има по-голяма вероятност условията за ангажиране на отговорността за нарушение на конкурентното право да са изпълнени, отколкото да не са, това би представлявало строго правно изискване, което може неоправдано да възпрепятства ефективното упражняване на правото му на обезщетение. Подобно изискване за доказване би било несъвместимо с целта да се улеснят исковите за обезщетение за вреди, тъй като изискваната степен на доказване би направила за ищеца почти невъзможно или прекомерно трудно да предяви иск за обезщетение.

Ето защо целите на Директива 2014/104 подкрепят тълкуване на понятието за вероятна основателност на претенцията за претърпени вреди и на тежестта на доказване, възложена върху ищеца, в смисъл, че той трябва въз основа на разумно достъпни за него данни да убеди националния съд, който се произнася по искането му за представяне на доказателства, че хипотезата, че трите кумулативни условия за ангажиране на отговорността за нарушение на конкурентното право са изпълнени, е разумно приемлива.

4. Ограничения за представянето на доказателства, съдържащи се в преписка на орган за защита на конкуренцията: заявления за освобождаване от санкция или намаляване на санкции и заявления за постигане на споразумение

Решение от 30 окт. 2025 г., FL und KM Baugesellschaft и S (C-2/23, [EU:C:2025:848](#))

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Член 101 ДФЕС — Полезен ефект — Директива 2014/104/ЕС — Правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Член 6, параграф 6 и 7 — Член 7, параграф 1 — Директива 2019/1/ЕС — Предоставяне на органите по конкуренция на

държавите членки на правомощия, за да бъдат по-ефективни в правоприлагането, и за гарантиране на правилното функциониране на вътрешния пазар — Член 31, параграф 3 — Приложно поле — Механизъм за административно и съдебно сътрудничество между национални органи — Прехвърляне на преписката на орган по конкуренция на орган, който извършва дознание — Включване в преписката по дознание на изявления във връзка с искане за освобождаване от санкции или намаляване на техния размер и на искания за постигане на споразумение, както и на приложенията към тях — Достъп до тези документи на обвиняемите и на останалите участници в такова производство“

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе³⁹, Съдът изяснява общите черти на защитата от разгласяване, предвидена за изявленията на предприятията за освобождаване от санкция или намаляване на санкциите им и за исканията им за споразумение във връзка с картелите, в които са участвали и които са причинили вреди на трети лица.

В това отношение Съдът подчертава, че член 31, параграф 3 от Директива 2019/1 предоставя защита на изявленията за освобождаване от санкция или намаляване на санкциите и исканията за споразумение, която трябва да се осигурява независимо от контекста, в който се използват тези изявления и искания.

От посочения член 31, параграф 3 по-конкретно следва, че правото на Съюза в областта на конкуренцията разрешава достъпа до изявленията във връзка с искане за освобождаване от санкции или намаляване на техния размер и до исканията за постигане на споразумение, изготвени в рамките на производство по правоприлагане на националния орган по конкуренция, само на страните по тези производства и само за целите на упражняването на тяхното право на защита.

Всъщност изразът „страните по съответното производство“ в тази разпоредба няма как да се разбира в смисъл, че обхваща увредените лица, които могат да предявят иск за обезщетение за вреди.

Така, цитираната разпоредба би била лишена от смисъл, ако националното право не предвижда за изявленията във връзка с искане за освобождаване от санкции или намаляване на техния размер и за исканията за постигане на споразумение, след като в приложение на механизъм за административно сътрудничество те бъдат прехвърлени на наказателните органи в рамките на водено от тези органи наказателно производство по дознание, защита, равностойна на гарантираната им с правото на Съюза в областта на конкуренцията, и по-специално ако всеки участник в това производство, включително лицата, които могат да предявят иск за обезщетение за вреди, има достъп до тези изявления и искания.

Такъв достъп е в състояние да накръпни полезния ефект на член 31, параграф 3 от Директива 2019/1 и поради това не може да бъде предоставян на участниците в

³⁹ За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.1, „Материален обхват“.

наказателно производство по дознание, различни от обвиняемите, и по-конкретно на лицата, увредени от съответното нарушение на правото в областта на конкуренцията, които искат обезщетение за причинените им с него вреди.

По всички изложени съображения Съдът заключава, че член 31, параграф 3 от Директива 2019/1, разглеждан през призмата на член 47, първа и втора алинея и на член 48, параграф 2 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която в рамките на наказателно производство, което няма за предмет нарушение на правото в областта на конкуренцията, право на достъп до изявленията във връзка с искане за освобождаване от санкции или намаляване на техния размер и до исканията за постигане на споразумение, изготвени за целите на производство пред национален орган по конкуренция и изпратени на националните наказателни органи, имат другите участници в това наказателно производство, и по-конкретно лицата, увредени от съответното нарушение на правото в областта на конкуренцията, които искат обезщетение за причинените им с това нарушение вреди.

IV. Определяне на вредата по оценка

Решение от 16 февруари 2023 г., *Tráficos Manuel Ferrer* (C-312/21, [EU:C:2023:99](#))

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Поправяне на вредите, причинени от практика, забранена от член 101, параграф 1 ДФЕС — Решение на Комисията, с което се установява съществуването на тайни споразумения за определяне на цените и увеличаване на брутните цени на камиони в Европейското икономическо пространство (ЕИП) — Национална гражданскопроцесуална норма, която в случай на частично уважаване на претенцията предвижда, че съдебните разноски остават в тежест на всяка от страните, освен в случаите на злоупотреба с процесуални права — Процесуална автономия на държавите членки — Принципи на ефективност и равностойност — Директива 2014/104/ЕС — Общи цели и равновесие — Член 3 — Право на обезщетение в пълен размер на претърпените вреди — Член 11, параграф 1 — Солидарна отговорност на извършителите на нарушение на конкурентното право — Член 17, параграф 1 — Възможност за определяне на вредите от национална юрисдикция — Условия — Практически невъзможно или изключително трудно определяне на размера на вредата — Член 22 — Прилагане във времето“

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе⁴⁰, Съдът тълкува член 17, параграф 1 от Директива 2014/14, по силата на който държавите членки гарантират, че националните съдилища разполагат с правомощието да определят по оценка размера на вредата в съответствие с националните процедури, ако се установи, че ищецът е претърпял вреда, но е практически невъзможно или прекомерно трудно тя да се определи точно в количествено отношение въз основа на наличните доказателства.

В това отношение запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали съдебната оценка на вредите, предвидена в тази разпоредба, е допустима при обстоятелства като в случая, при които, от една страна, ответникът е предоставил достъп на ищеца до информацията, въз основа на която той самият е изготвил експертния си доклад, за да изключи наличието на подлежаща на обезщетяване вреда, и от друга страна, претенцията за обезщетение за вреди е насочена само срещу един от адресатите на решението, с което се установява нарушение на член 101 ДФЕС, който е пуснал на пазара само част от засегнатите от картела стоки, придобити от ищеца.

Съображения на Съда

Съдът най-напред подчертава, че текстът на член 17, параграф 1 от Директива 2014/104 ограничава приложното поле на съдебната оценка на вредите до случаите, в които е практически невъзможно или изключително трудно те да бъдат определени точно в количествено отношение, след като съществуването им по отношение на ищеца бъде установено.

Като припомня, че член 17, параграф 1 от Директива 2014/104 е сред мерките за преодоляване на информационната асиметрия между лицата, засегнати от антиконкурентно поведение, и предприятията, нарушили конкурентното право, Съдът също така отбелязва, че тази мярка може да взаимодейства с другите корективни мерки, предвидени в Директивата. Така необходимостта да се направи съдебна оценка на вредите, претърпени от антиконкурентно поведение, може да зависи по-специално от резултата, получен от ищеца след подаване на искане за представяне на доказателства в приложение на член 5, параграф 1, първа алинея от Директива 2014/104.

В този контекст Съдът уточнява, че поради ключовата роля на последната разпоредба в рамките на Директива 2014/104, националният съд трябва да провери дали ищецът се е възползвал от нея, преди да направи оценка на вредите. Всъщност, в случай че практическата невъзможност да се оцени вредата, произтича от бездействието на ищеца, националният съд не следва нито да го замести, нито да запълни бездействието му.

⁴⁰ За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.1, „Материален обхват“. Това решение е представено и в раздел I.2.3, „Прилагане във времето на разпоредбите на Директивата, които препотвърждават съществуващата съдебна практика“.

За разлика от това обстоятелствата, които характеризират разглежданото в главното производство положение и които запитващата юрисдикция посочва в преюдициалните си въпроси, а именно, от една страна, че Daimler е предоставило на разположение на ищците в главното производство данните, на които се е позовало, за да обори експертизата на последните, и от друга страна, че ищците в главното производство са отправили искането си само до един от извършителите на установеното от Европейската комисия неправомерно поведение, сами по себе си не са релевантни, за да се прецени дали е допустимо националната юрисдикция да определи вредата по оценка в приложение на член 17, параграф 1 от Директива 2014/104. В това последно отношение Съдът припомня по-специално принципа от съдебната практика, потвърден с член 11 от Директива 2014/104, че нарушението на конкурентното право по принцип води до солидарна отговорност на извършителите му.

V. Режим на давностните срокове

Решение от 22 юни 2022 г., Volvo и DAF Trucks (C-267/20, [EU:C:2022:494](#))

„Преюдициално запитване — Картели — Член 101 ДФЕС — Директива 2014/104/ЕС — Членове 10, 17 и 22 — Искове за обезщетение за вреди за нарушенията на разпоредбите на правото на Европейския съюз в областта на конкуренцията — Давностен срок — Оборима презумпция за вреда — Количествено определяне на претърпените вреди — Късно транспониране на директивата — Прилагане във времето — Материалноправни и процесуални разпоредби“

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе⁴¹, Съдът разглежда прилагането във времето на член 10 от Директива 2014/104, който установява правилата за давността при исковете за обезщетение за вреди от нарушения на конкурентното право, и уточнява изискванията, които произтичат от член 101 ДФЕС при определянето на началния момент на националните давностни срокове за исковете за обезщетение за вреди от нарушения, преустановени преди влизането в сила на Директива 2014/104.

При положение че Директива 2014/104 е транспонирана в испанския правен ред пет месеца след изтичането на срока за транспониране, определен за 27 декември 2016 г., Съдът счита, че за да се определи приложимостта във времето на член 10 от тази директива в главното производство, следва да се провери дали

⁴¹ За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.2.1.1, „Разпоредби за давностния срок за исковете за обезщетение“. Това решение е представено и в раздел I.2.1.3, „Разпоредби, които установяват оборима презумпция за наличието на вреда от картела“, както и в раздел I.2.2.2, „Разпоредби за количественото определяне на вредата“.

разглежданото в главното производство правоотношение е приключило преди изтичането на срока за транспониране на посочената директива, или продължава да поражда правни последици след изтичането на този срок. По-специално Съдът счита, че следва да се провери дали към датата на изтичане на срока за транспониране на Директива 2014/104, тоест 27 декември 2016 г., е изтекъл давностният срок, приложим към разглежданото в главното производство правоотношение, което означава да се определи моментът, от който този давностен срок е започнал да тече. Действащото към онзи момент испанско право е предвиждало, че едногодишният давностен срок започва да тече от момента, в който увреденото лице е узнало за фактите, във връзка с които възниква отговорността.

В случая запитващата юрисдикция трябва да определи на коя дата RM е узнал това, но за целта тя е длъжна да тълкува приложимите национални разпоредби във възможно най-голяма степен в светлината на правото на Съюза, и по-специално на текста и целта на член 101 ДФЕС.

В този контекст Съдът подчертава, че от принципа на ефективност следва, че националните давностни срокове за искове за обезщетение за вреди от нарушения на правото на конкуренцията не могат да започнат да текат, преди нарушението да е прекратено и увреденото лице да е узнало или да може разумно да се счита, че е узнало информацията, абсолютно необходима за предявяването на иска му, тоест наличието на вреда, причинно-следствената връзка между тази вреда и извършеното нарушение на конкурентното право, както и самоличността на извършителя на това нарушение.

В това отношение Съдът отбелязва, че в разпространеното на 19 юли 2016 г. съобщение за медиите относно решението на Комисията за установяване на картела явно не са посочени със същата точност както в публикуваното на 6 април 2017 г. резюме самоличността на извършителите на нарушението, точната му продължителност и съответните продукти. При тези условия пълната ефективност на член 101 ДФЕС изисква да се приеме, че в случая давностният срок за предявения от RM иск за обезщетение е започнал да тече от деня на публикуването на резюмето на решението на Комисията.

Следователно, ако това е така, изглежда, че този срок не е изтекъл преди изтичането на срока за транспониране на Директива 2014/104. Той е продължил да тече дори след датата на влизане в сила на испанското транспониращо законодателство. Затова Съдът приема, че доколкото давностният срок, приложим към иска за обезщетение за вреди на RM по силата на старите правила, не е изтекъл преди датата на изтичане на срока за транспониране на тази директива, този иск попада в приложно поле *ratione temporis* на член 10 от посочената директива.

Решение от 18 април 2024 г. (голям състав), Heureka Group (Уебсайтове за сравняване на цени) (C-605/21, [EU:C:2024:324](#))

*„Преюдициално запитване — Член 102 ДФЕС — Принцип на ефективност — Искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото в областта на конкуренцията — Директива 2014/104/ЕС — Късно транспониране на Директивата — Прилагане във времето — Член 10 — Давностен срок — Правила за *dies a quo* — Прекратяване на нарушението — Познаване на информацията, която е абсолютно необходима за предявяване на иска за обезщетение за вреди — Публикуване в Официален вестник на Европейския съюз на резюмето на решението на Европейската комисия, с което се установява нарушение на правилата за конкуренция — Обвързващо действие на решение на Комисията, което още не е окончателно — Спиране или прекъсване на давностния срок по време на разследването на Комисията или до датата, на която нейното решение стане окончателно“*

В това решение, чийто фактически и правен контекст е изложен по-горе⁴², Съдът изяснява изискванията, които произтичат както от член 102 ДФЕС, така и от Директива 2014/104 по отношение на давността за исковете за обезщетение за вреди от продължени нарушения на правилата за конкуренция в Съюза.

За да определи приложимостта във времето на член 10 от Директива 2014/104 за случая в главното производство, Съдът проверява дали разглежданото правоотношение е приключено преди 27 декември 2016 г., или продължава да поражда своите последици и след това.

За тази цел следва да се провери дали на 27 декември 2016 г. е изтекъл националният давностен срок, приложим към разглежданото в главното производство правоотношение. В този контекст обаче следва да се има предвид, че дори преди да изтече срокът за транспониране на Директива 2014/104, приложимите национални правила за давността трябва да отговарят на принципите на равностойност и ефективност и не бива да лишават член 102 ДФЕС от пълната му ефективност.

Пълната ефективност на член 102 ДФЕС обаче и конкретно полезното действие на установената в него забрана изискват националните давностни срокове, приложими към исковете за обезщетение за вреди от нарушенията на този член, да не започват да текат, преди нарушението да е приключило и преди увреденото лице да е узнало или да може разумно да се предполага, че е узнало информацията, която е абсолютно необходима, за да предяви своя иск за обезщетение за вреди.

Макар в случая запитващата юрисдикция да е тази, която трябва да определи на коя дата Heureka е узнало въпросната информация, Съдът все пак счита за

⁴² За фактическия и правния контекст на спора вж. раздел I.2.1.1, „Разпоредби за давностния срок за исковете за обезщетение“.

полезно да отбележи, че по принцип моментът на узнаването съвпада с датата, на която в *Официален вестник на Европейския съюз* е публикувано резюмето на решението на Комисията за установяване на нарушението, независимо дали това решение е станало окончателно, или не.

Освен това Съдът уточнява, че член 102 ДФЕС и принципът на ефективност налагат спирането или прекъсването на давностния срок по време на водено от Комисията разследване. За сметка на това този член и този принцип не изискват давностният срок да остане спрян, докато решението на Комисията стане окончателно. Всъщност в подкрепа на иска си за обезщетение за вреди увреденото лице може да се позове на констатациите в решение на Комисията, което не е станало окончателно, при положение че то има обвързващо действие, докато не бъде отменено.

С оглед на изложеното дотук Съдът счита, че режим на давност като разглеждания в главното производство, съгласно който, от една страна, тригодишният давностен срок започва да тече независимо и поотделно за всяка произтекла от нарушение на член 102 ДФЕС частична вреда от момента, в който увреденото лице е узнало или може разумно да се предполага, че е узнало за факта, че е претърпяло частична вреда и кой е длъжен да я поправи, без да е необходимо нарушението да е преустановено и това лице да е узнало, че съответното поведение представлява нарушение на правилата на конкуренцията, и от друга страна, този срок не може да бъде нито спрян, нито прекъснат, докато Комисията разследва такова нарушение, е несъвместим с член 102 ДФЕС и с принципа на ефективност, тъй като прави практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правото да се търси обезщетение за вредите, претърпени поради същото нарушение.

Ето защо, като се оставят настрана аспектите на този режим на давност, които са несъвместими с член 102 ДФЕС и с принципа на ефективност, следва да се провери дали към датата на изтичане на срока за транспониране на Директива 2014/104 — а именно 27 декември 2016 г. — е изтекъл определеният в националното право давностен срок, който до тази дата е бил приложим към разглежданото в главното производство правоотношение.

В това отношение от решението на Комисията за установяване на злоупотреба с господстващо положение от страна на Google е видно, че към датата, на която е прието това решение, 27 юни 2017 г., нарушението все още не е преустановено. От това следва, че към датата, на която изтича срокът за транспониране на Директива 2014/104, давностният срок не само не е изтекъл, но дори още не е започнал да тече.

Тъй като разглежданото в главното производство правоотношение не е приключено преди изтичането на срока за транспониране на Директива 2014/104, член 10 от нея е приложим *ratione temporis* към това правоотношение. Съдът

обаче констатира, че от ясния текст на посочения член 10, параграфи 2 и 4 следва, че разглежданият в главното производство режим на давност е несъвместим с този член. Той отбелязва по-конкретно, че посоченият член 10, параграф 4 вече изисква давностният срок, спрял вследствие предприето действие на орган за защита на конкуренцията с цел разследване или образуване на производство във връзка с нарушение на конкурентното право, което е свързано с иска за обезщетение за вреди, да бъде възобновен най-рано една година, след като решението за установяване на това нарушение е станало окончателно или производството е прекратено на друго основание. Следователно по този начин посочената разпоредба надхвърля изискванията, произтичащи от член 102 ДФЕС и от принципа на ефективност.

Решение от 4 септ ември 2025 г., Nissan Iberia (C-21/24, [EU:C:2025:659](#))

„Преюдициално запитване — Член 101 ДФЕС — Принцип на ефективност — Искове за обезщетение за вреди от нарушенията на разпоредбите от конкурентното право на държавите членки и на Европейския съюз — Давностен срок — Определяне на dies a quo — Познаване на информацията, която е абсолютно необходима за предявяването на иска за обезщетение за вреди — Публикуване на уебсайта на национален орган за защита на конкуренцията на решението му за установяване на нарушение на правилата за конкуренция — Обвързващо действие на решение на национален орган за защита на конкуренцията, което все още не е окончателно — Спиране или прекъсване на давностния срок — Спиране на производството пред съда, сезиран с иск за обезщетение за вреди — Директива 2014/104/ЕС — Член 10 — Прилагане във времето“

В това преюдициално решение Съдът, от една страна, излага изискванията, които произтичат от член 101 ДФЕС по отношение на определянето на началния момент на националните давностни срокове за исковете за обезщетение за вреди от нарушения на конкурентното право, които са започнати преди влизането в сила на Директива 2014/104. От друга страна, той разглежда въпроса за началния момент на давностния срок по член 10 от Директива 2014/104.

През 2015 г. Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia (Национална комисия за пазарите и конкуренцията, Испания, наричана по-нататък „CNMC“) приема решение, с което установява, че няколко предприятия, сред които Nissan Iberia SA, са нарушили член 101 ДФЕС и испанските норми на конкурентното право. За това решение е изготвено прессъобщение, публикувано на уебсайта на CNMC на 28 юли 2015 г. На 15 септември 2015 г. на този сайт е публикувано цялото посочено решение.

Срещу решението на CNMC са подадени няколко жалби от извършителите на твърдяното нарушение, включително Nissan, но в частта относно Nissan то е потвърдено от Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания) през 2021 г.

През март 2023 г. СР предявява иск за обезщетение за вреди пред Juzgado de lo Mercantil nº 1 Zaragoza (Търговски съд № 1, Сарагоса, Испания) с цел Nissan да бъде осъдено да поправи вредата, която СР твърди, че му е била причинена поради придобиването на моторно превозно средство, чиято цена се е оказала засегната от установеното от CNMC нарушение.

В своя защита Nissan твърди, че искът за обезщетение за вреди е погасен по давност.

В това отношение Търговски съд № 1 в Сарагоса обяснява, че по националното право давностните срокове, приложими за исковете за обезщетение за вреди от нарушения на правилата за конкуренция, не могат да започнат да текат, преди съответното нарушение да е прекратено и увреденото лице да е узнало или да може разумно да се предполага, че е узнало, информацията, която е абсолютно необходима за предявяването на неговия иск за обезщетение за вреди.

Когато това нарушение е установено с решение на CNMC, според запитващата юрисдикция може да се приеме, че увредените страни са узнали тази информация в момента на публикуването на решението на CNMC на нейния уебсайт, независимо дали това решение е придобило окончателен характер. Според това тълкуване в разглеждания случай искът за обезщетение за вреди, предявен от СР, би бил погасен по давност.

Търговски съд № 1 в Сарагоса обаче посочва, че има и течение в националната съдебна практика, според което давностният срок, приложим за исковете за обезщетение за вреди от антиконкурентни деяния, установени с обжалвано решение на CNMC, започва да тече едва от момента, в който това решение стане окончателно след осъществения съдебен контрол.

При това положение Търговски съд № 1 в Сарагоса поставя три преюдициални въпроса, а именно, по същество, дали член 101 ДФЕС, разглеждан в светлината на принципа на ефективност, и евентуално член 10, параграф 2 от Директива 2014/104⁴³ допускат национална правна уредба, както я тълкуват компетентните национални съдилища, съгласно която за целите на определянето на момента, от който започва да тече давностният срок, приложим за иска за обезщетение за вреди от нарушения на правилата за конкуренция, почиващ на решение на националния орган за защита на конкуренцията, с което се установява нарушение на тези правила, може да се приеме, че лицето, което се счита за увредено, е узнало абсолютно необходимата информация, позволяваща му да предяви своя иск за обезщетение за вреди, преди това решение да стане окончателно.

---

⁴³ Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията (ОВ L 349, 2014 г., стр. 1).

Съображения на Съда

На първо място, Съдът проверява приложимостта във времето на член 10 от Директива 2014/104 към делото в главното производство. Във втория параграф на този член се посочва, че давностните срокове, приложими за исковете за обезщетение за вреди от нарушенията на конкурентното право, не започват да текат, преди нарушението да е прекратено и ищецът да е узнал или да може разумно да се счита, че е узнал информацията, която е абсолютно необходима за предявяването на неговия иск за обезщетение за вреди.

За да провери дали тази разпоредба е приложима към делото в главното производство, Съдът проверява дали към датата, на която изтича срокът за транспониране на Директива 2014/104, а именно 27 декември 2016 г., е бил изтекъл националният давностен срок, приложим за предявения от СР иск за обезщетение за вреди.

По този аспект Съдът подчертава, че дори преди датата, на която изтича срокът за транспониране на Директива 2014/104, всяка национална правна уредба, определяща датата, на която започва да тече давностният срок, приложим за исковете за обезщетение за вреди от нарушенията на конкурентното право, продължителността на този срок и правилата за спирането и прекъсването му, трябва да е адаптирана спрямо особеностите на конкурентното право и спрямо целите на прилагането на неговите норми от съответните лица, за да не се изгуби пълната ефективност на членове 101 и 102 ДФЕС.

Съдът освен това припомня, че полезното действие на забраната, установена в член 101, параграф 1 ДФЕС, би било поставено под въпрос, ако не е възможно всеки да иска да бъде поправена вредата, която евентуално му е причинена с нарушение на конкурентното право. Затова всеки има право да иска да бъде поправена претърпяната от него вреда, когато съществува причинно-следствена връзка между тази вреда и забранен с член 101 ДФЕС картел или практика.

Съгласно съдебната практика упражняването на това право да се иска поправяне на вредата, би станало практически невъзможно или прекомерно трудно, ако давностните срокове започват да текат, преди нарушението да е прекратено и увреденото лице да е узнало или да може разумно да се предполага, че е узнало информацията, която е абсолютно необходима, за да предяви своя иск за обезщетение за вреди, включваща наличието на нарушение на конкурентното право, наличието на вреда, причинно-следствената връзка между вредата и нарушението, както и посочването на извършителя.

В това отношение съгласно разясненията, предоставени от запитващата юрисдикция, решение на CNMC, с което се установява нарушение на правилата за конкуренция, чиято валидност е оспорена по съдебен ред, няма обвързващ характер за съда, сезиран с иск за обезщетение за вреди, почиващ на това решение. Поради това лицето, увредено от съответното нарушение, не може да се

позове ефективно на посоченото решение в подкрепа на своя иск за обезщетение за вреди. Следователно, тъй като съдът, сезиран с иска за обезщетение за вреди, е обвързан с констатацията, че съответното нарушение е налице само когато същото това решение е станало окончателно, увреденото лице може разумно да се счита за узнало информацията, която е абсолютно необходима, за да предяви своя иск, едва когато решението на CNMC е станало окончателно вследствие на осъществения съдебен контрол. Ето защо давностният срок за иска за обезщетение за вреди на увреденото лице не може да започне да тече преди датата, на която това решение е станало окончателно.

След направеното по-горе уточнение Съдът освен това отбелязва, че условието да се знае информацията, която е абсолютно необходима за предявяването на иск за обезщетение за вреди вследствие на решение на национален орган за защита на конкуренцията, изисква не само това решение да стане окончателно, но също тази информация, произтичаща от окончателното решение, да е оповестена публично по подходящ начин. За тази цел съдебното решение, с което съответното решение на националния орган за защита на конкуренцията е потвърдено окончателно, трябва да бъде официално публикувано, да бъде достъпно свободно за широката общественост и датата на неговото публикуване ясно да следва от него.

Предвид гореизложеното Съдът припомня, че по делото в главното производство CP предявява своя иск за обезщетение за вреди през март 2023 г. след решение на CNMC, което става окончателно в частта относно Nissan вследствие на решение на Tribunal Supremo. След като това съдебно решение е обявено едва през 2021 г., разумно може да се приеме, че към датата, на която изтича срокът за транспониране на Директива 2014/104, а именно 27 декември 2016 г., давностният срок, приложим за предявения от CP иск за обезщетение за вреди, не само не е изтекъл, но дори още не е започнал да тече.

На второ място, Съдът приема, че съдържанието на член 10, параграф 2 от Директива 2014/104 в частта относно определянето на момента, от който започва да тече давностният срок, отразява по същество практиката на Съда относно членове 101 и 102 ДФЕС, както и принципа на ефективност.

Поради това Съдът констатира, че съображенията му относно началния момент на давностния срок при исковете за обезщетение за вреди от нарушенията на правилата за конкуренция преди влизането в сила на Директива 2014/104 са приложими и за тълкуването на член 10, параграф 2 от посочената директива.

При това положение Съдът отговаря на поставените въпроси, че член 101 ДФЕС, разглеждан във връзка с принципа на ефективност, и член 10, параграф 2 от Директива 2014/104 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, както я тълкуват компетентните национални съдилища, съгласно която за целите на определянето на момента, от който започва да тече давностният срок, приложим за иска за обезщетение за вреди от нарушения на

правилата за конкуренция, почиващ на решение на националния орган за защита на конкуренцията, с което се установява нарушение на тези правила, може да се приеме, че лицето, което се счита за увредено, е узнало абсолютно необходимата информация, позволяваща му да предяви своя иск за обезщетение за вреди, преди това решение да стане окончателно.

VI. Условия и ред за упражняване на правото на обезщетение пред националните съдилища — Спазване на принципите на равностойност и ефективност

Решение от 28 януари 2025 г. (голям съст ав), ASG 2 (C-253/23, [EU:C:2025:40](#))

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Член 101 ДФЕС — Директива 2014/104/ЕС — Искове за обезщетение за вреди за нарушения на конкурентното право — Член 2, точка 4 — Понятие за иск за обезщетение за вреди — Член 3, параграф 1 — Право на обезщетение в пълен размер за претърпените вреди — Цедирание на вземания за обезщетения на доставчик на правни услуги — Национално право, което не допуска да се признае процесуална легитимация на такъв доставчик за целите на колективното събиране на посочените вземания — Член 4 — Принцип на ефективност — Член 47, първа алинея от Хартата на основните права на Европейския съюз — Право на ефективна съдебна защита“

Що се отнася до реда и условията за упражняване на правото на иск за обезщетение за вреди от нарушения на конкурентното право, Съдът припомня, че доколкото те не са уредени в Директива 2014/104, държавите членки имат задачата да ги определят при спазване на принципите на равностойност и ефективност.

През 2009 г. германският орган за защита на конкуренцията приема решение относно ангажиментите, чийто адресат е по-специално провинция Северен Рейн-Вестфалия и което се отнася до ценови картел в сектора на дървените трупи.

Група дъскорезни предприятия, установени в Германия, Белгия и Люксембург, които считат, че са претърпели вреди в резултат на разглеждания картел, прехвърлят вземанията си за обезщетение на доставчик на правни услуги, който сезира Landgericht Dortmund (Областен съд Дортмунд, Германия) с колективен иск за обезщетение за вреди от свое име, но за тяхна сметка. Съгласно тълкуването на приложимата германска правна уредба в съдебната практика обаче такъв колективен иск не се допуска в областта на поправянето на вредите, причинени от предполагаемо нарушение на конкурентното право.

Запитващата юрисдикция обаче счита, че колективният иск за събиране на вземания е единственият правен способ, предвиден в германското право, който дава възможност да се осигури ефективното упражняване на правото на обезщетение по дела за картели.

В този контекст тя поставя три преюдициални въпроса, с които по същество иска да се установи дали при спорове в областта на конкурентното право националното право може да изключи колективния иск за събиране на вземания, когато липсата на равностоен правен способ за защита би направила практически невъзможно или прекомерно трудно предявяването на иск за обезщетение, по-специално за вреди в малък размер, засягащи голям брой увредени лица.

Съображения на Съда

Съдът разглежда въпроса дали правото на Европейския съюз допуска тълкуване на национална правна уредба, което води до възпрепятстване на лицата, за които се твърди, че са увредени от нарушение на конкурентното право, да прехвърлят своите вземания за обезщетение на доставчик на правни услуги, за да може той да ги предяви колективно в рамките на „самостоятелен“ иск за обезщетение за вреди, т.е. иск за обезщетение за вреди, който не е предявен след окончателно и задължително решение на национален орган за защита на конкуренцията, с което се установява такова нарушение (т.нар. „stand-alone“ иск).

Съдът отбелязва, че Директива 2014/104 не съдържа никакво задължение за държавите членки да въведат механизъм за колективен иск за събиране на вземания като разглеждания в главното производство, нито урежда условията за действителност на прехвърлянето от увреденото лице — с оглед на предявяването на такъв колективен иск — на правото му на обезщетение за вредите, причинени от нарушение на конкурентното право. Следователно както въвеждането на такъв механизъм, така и условията за действителност на такова прехвърляне спадат към реда и условията за упражняване на това право на обезщетение, които не са уредени от Директива 2014/104, а се уреждат от вътрешния правен ред на всяка държава членка при спазване на принципите на равностойност и ефективност.

В случая запитващата юрисдикция изпитва съмнения дали е в съответствие с принципа на ефективност и с правото на ефективна съдебна защита такова тълкуване на националното право в съдебната практика, което възпрепятства лицата, които считат, че са увредени от нарушение на конкурентното право, да предявяват колективен иск за събиране на вземания.

В това отношение Съдът приема, че тълкуването на германското право, което изключва колективния иск за събиране на вземания за обезщетения за вреди, произтичащи от нарушение на конкурентното право, би било в противоречие с правото на Съюза само ако запитващата юрисдикция заключи, от една страна, че другите предвидени в националното право колективни механизми не предоставят възможност за ефективно упражняване на правото на обезщетение на увредените

лица и от друга страна, че предвидените в националното право условия за предявяване на индивидуален иск правят невъзможно или прекомерно трудно упражняването на това право на обезщетение и по този начин накърняват правото им на ефективна съдебна защита.

Съдът обаче уточнява, че процесуалните разходи, присъщи на индивидуален иск за обезщетение за вреди, сами по себе си не дават основание да се заключи, че упражняването на правото на обезщетение би станало практически невъзможно или прекомерно трудно. За да стигне до този извод, запитващата юрисдикция всъщност би трябвало да установи конкретни аспекти от националното право, които са пречка за предявяването на тези индивидуални искове.

Съдът добавя, че ако посочената юрисдикция установи, че колективният иск за събиране на вземания представлява в главното производство единственият процесуален способ, който дава възможност на засегнатите дъскорезни предприятия да предявят ефективно правото си на обезщетение, тази констатация не засяга прилагането на националните разпоредби, които уреждат дейността на доставчиците на правни услуги, за да се гарантират по-специално качеството на тези услуги и обективният и пропорционален характер на възнаграждението, получавано от тези доставчици, както и да се предотвратят конфликтите на интереси и недобросъвестните процесуални действия.

На последно място, що се отнася до последиците от евентуалната констатация на запитващата юрисдикция, че разглежданите национални разпоредби не са в съответствие с правото на ефективна съдебна защита, тази юрисдикция ще трябва най-напред да установи, като вземе предвид цялото национално право и като приложи признатите от него методи за тълкуване, дали е възможно да тълкува релевантните разпоредби в съответствие с изискванията на правото на Съюза, без обаче да дава тълкуване *contra legem* на тези разпоредби. Само ако се окаже, че не е възможно тълкуване в съответствие с правото на Съюза, запитващата юрисдикция трябва да остави без приложение посочените разпоредби.

СЪД
НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Дирекция „Изследвания и документация“

март 2026 г.